

College voor Toetsen en Examens

JAARVERSLAG 2016

COLLEGE VOOR

TOETSEN EN EXAMENS

JAARVERSLAG 2016

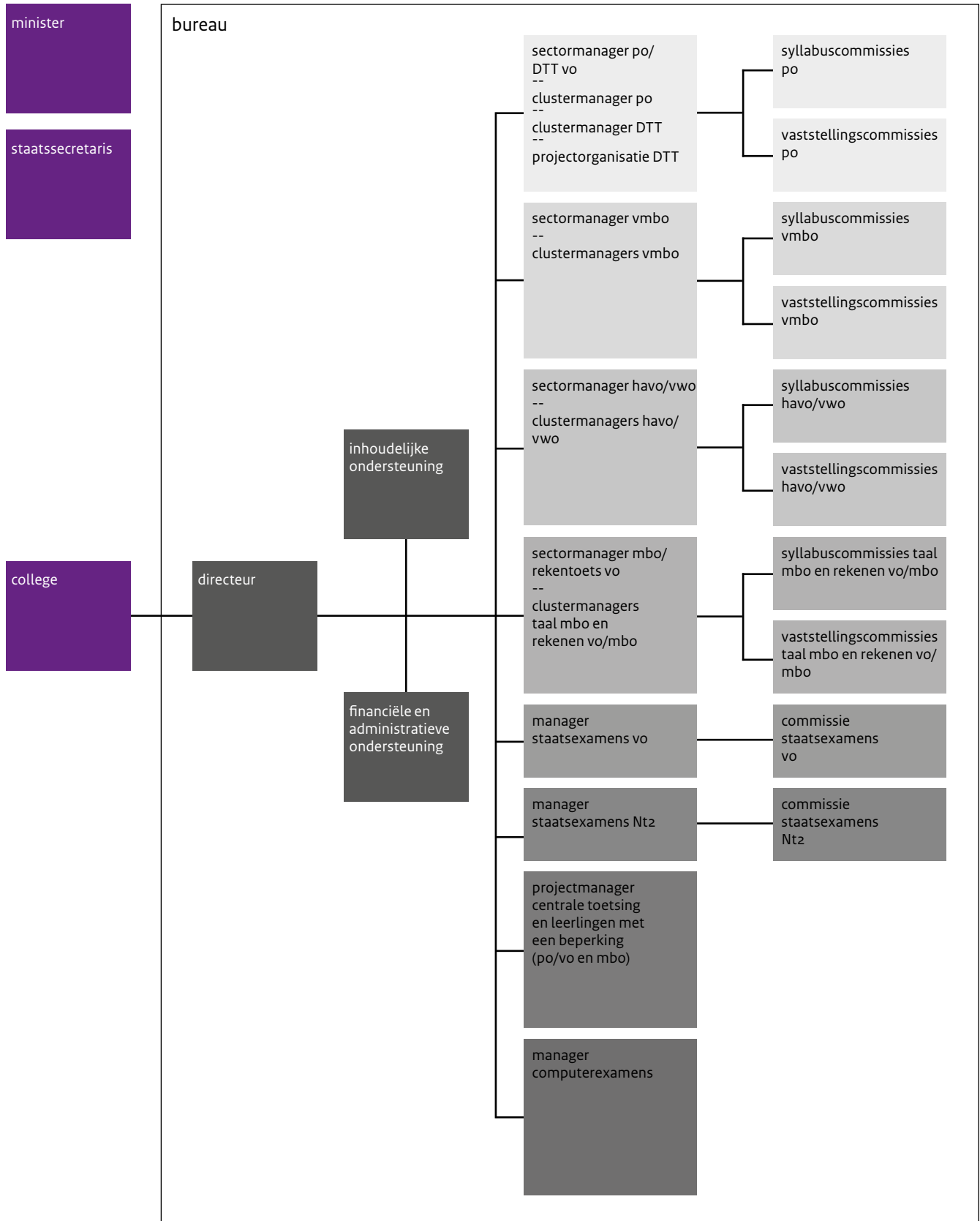
COLLEGE VOOR

TOETSEN EN EXAMENS

Organogram College voor Toetsen en Examens 2016

Opdracht College voor Toetsen en Examens

Honderdduizenden Nederlanders komen jaarlijks in contact met het werk van het College voor Toetsen en Examens (CvTE), hetzij als examenkandidaat, hetzij als werkgever of vervolgopleider. Per jaar vinden er ruim twee miljoen afnames plaats van centrale toetsen en examens.

De examens en toetsen die tot het takenpakket van het CvTE behoren zijn:

- de Centrale Eindtoets primair onderwijs
- de ontwikkeling van de diagnostische tussentijdse toets (DTT) in het voortgezet onderwijs
- de centrale examens in het reguliere voortgezet onderwijs
- de rekentoets voortgezet onderwijs
- de centrale examens Nederlandse taal, rekenen en Engels in het mbo
- de staatsexamens voortgezet onderwijs
- de staatsexamens Nederlands als tweede taal (Nt2)

Het is de taak van het CvTE om, namens de overheid, de kwaliteit van de centrale toetsen en examens die onder zijn verantwoordelijkheid vallen, te waarborgen en om scholen en instellingen in staat te stellen de afname van examens en toetsen vlekkeloos te laten verlopen.

Het College voor Toetsen en Examens

De *Wet College voor toetsen en examens* schrijft voor dat het College bestaat uit minimaal zes en maximaal acht leden, onder wie een voorzitter. De leden zijn afkomstig uit de sectoren waarin centrale examens en toetsen voorkomen of een rol spelen: primair onderwijs, voortgezet onderwijs, groen onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger onderwijs en wetenschappelijk onderwijs. Ook is er een docentlid. Voor ieder lid van het College is er ook een plaatsvervangend collegelid. Het College wordt ondersteund door een bureau van ruim veertig medewerkers.

Het College is in 2016 zes keer bijeen geweest. Daarnaast was er een gezamenlijke bijeenkomst met de plaatsvervangende collegeleden. Voor de bijeenkomsten hanteert het College een jaarlijkse bestuursagenda. Gedurende het cursusjaar richt het College zich vanuit zijn integrale verantwoordelijkheid op de

uitvoering van de wettelijke taken en de sturing daarop en reflecteert het op lopende en nieuwe ontwikkelingen. Aan het eind van het cursusjaar evalueert het College zijn college-agenda en worden de behaalde resultaten getoetst aan de maatschappelijke opdracht en visie. Ten slotte maakt het College een analyse van de beoordeling door de toezichthouder en hanteert het College de gerapporteerde resultaten bij het ontwikkelen van nieuwe en het verbeteren van bestaand beleid.

In december 2016 deden een aantal nieuwe collegeleden hun intrede, waaronder een docentlid, en nam het College afscheid van een drietal collegeleden die vanaf het begin bij het CvE, soms zelfs nog bij de CEVO betrokken waren geweest: prof. dr. M.C.E. van Dam-Mieras, mevr. Y. Moerman-van Heel en de heer W.A.M. de Kok. Al eerder nam het plaatsvervangend lid de heer F.H.M. van Rooij afscheid van het College.

Leden van het College voor Toetsen en Examens

per 31 december 2016

Voorzitter

De heer drs. P.J.J. Hendrikse (vo)

Leden

De heer drs. H.M. Claessen (vo)

De heer drs. M.J.A.M. van Gils (mbo)

De heer dr. L.S.J.M. Henkens (po)

De heer G.P. Oud (aoc)

De heer prof. mr. J.G.J. Rinkes (wo)

De heer dr. J.G. Uijterwijk MEd (hbo)

Mevrouw Y. van Zijl MEd (docent)

Plaatsvervangende leden

Mevrouw A. van den Broek (aoc)

Mevrouw M.A. Jansen (docent)

Mevrouw A. Kaim-Lamers (mbo)

Mevrouw mr. drs. I.R. Kist (hbo)

De heer drs. L.F.P. Niessen (vo)

De heer G.J. Zomer (po)

Er is een vacature voor de sector wo

Secretaris

De heer G.W. van Lonkhuyzen

Leeswijzer

Het jaarverslag 2016 van het College voor Toetsen en Examens (CvTE) bestaat uit drie delen.

In het eerste deel, Algemeen jaarverslag, worden de activiteiten en resultaten belicht.

In hoofdstuk 1 staat het CvTE als geheel en de verantwoording door het College centraal.

In hoofdstuk 2 zijn de aandachtspunten uit 2016 wat betreft de uitvoering van de reguliere (wettelijke) taken uitgewerkt. In het tweede onderdeel worden de reguliere (wettelijke) taken van het CvTE met cijfers onderbouwd. De financiële en personele rapportage over 2016 vormt het derde deel.

Inhoud

Algemeen jaarverslag 2016	7
<hr/>	
1 Het College voor Toetsen en Examens in 2016	8
1.1 Inleiding	8
1.2 Ketenregie	8
1.3 Transparantie	9
1.4 Kwaliteitszorg	11
2 Taken van het CvTE	12
2.1 Centrale Eindtoets po	12
2.2 Diagnostische tussentijdse toets	14
2.3 Centrale examens vo	15
2.4 Rekenen in het vo en het mbo	19
2.5 Staatsexamens vo	21
2.6 Staatsexamens Nt2	22
2.7 Computereksamensysteem Facet	24
2.8 Kandidaten met een beperking	25
2.9 Centrale examens in het Caribisch gebied	26
2.10 Referentieniveaus	27
Feiten en cijfers 2016	28
<hr/>	
Centrale Eindtoets po	29
Centrale examens vo	30
Rekontoets vo	32
Centrale examens mbo	33
Staatsexamens vo	35
Staatsexamens Nt2	38
Toets- en Examenlijn	40
Overzicht voorlichting en informatiebronnen	43
Jaaroverzicht officiële regelingen en vaststellingen in 2016	44
Omgaan met fouten, klachten en bezwaren	46
Lijst van gebruikte afkortingen	49
Financiële en personele jaarrapportage 2016	50
<hr/>	
Begroting 2016 versus realisatie 2016	51
Personele rapportage	53
Financiële rapportage 2016	55

Het College voor Toetsen en Examens waarborgt namens de overheid de kwaliteit en het niveau van toetsen en examens en stelt scholen en instellingen in staat de afname van toetsen en examens vlekkeloos te laten verlopen.

Missie van het CvTE

Algemeen
jaarverslag 2016

1 Het College voor Toetsen en Examens in 2016

1.1 Inleiding

In dit eerste hoofdstuk van het jaarverslag 2016 geeft het College rekenschap van zijn activiteiten in het afgelopen jaar. Het tweede hoofdstuk van dit deel 'Algemeen jaarverslag' betreft de activiteiten van het bureau voor de verschillende taakgebieden van het CvTE.

Het jaar 2016 stond voor het CvTE in het teken van openheid en docentbetrokkenheid, van nog meer in contact en verbinding staan met het veld. Het CvTE beweegt zich op maatschappelijk en politiek sensitieve wijze in dat onderwijsveld door daarin steeds meer een zichtbare, benaderbare positie in te nemen. Dat alles past bij de maatschappelijke rol die het College voor Toetsen en Examens heeft.

De inzet van het College was ook in 2016: het CvTE continu te verbeteren. Continu verbetering wil voor het College zeggen: behalve zorgen voor een goede aansluiting van centrale toetsen en examens op de syllabi en de toetswijzers, ook afstand durven nemen van de politieke, maatschappelijke en bestuurlijke arena's om (zelf)reflectie en het vormen van een oordeel de ruimte te geven. Daarmee stelt het College scherp wat er van het CvTE verwacht mag worden. Om daar heldere keuzes in te maken en kwaliteitsimpulsen uit te halen, organiseren het College en het bureau een voortdurende dialoog over kwaliteit, resultaten en schakelvermogen.

Daartoe hanteert het College al een aantal jaren een strategische agenda met drie organisatiebrede, overkoepelende thema's:¹

- ketenregie
- transparantie
- kwaliteitszorg

1.2 Ketenregie

Een belangrijk doel dat het CvTE zich in 2016 stelde, was het opstellen van een nieuw convenant tussen het CvTE en de ketenpartners Cito en DUO. Dit convenant beschrijft de relaties en de rollen binnen de diverse ketens.

Om tot een nieuw convenant te komen, is samen met de ketenpartners gekeken naar de functies en rollen van het CvTE, Cito en DUO. Daaruit is een governance-visie geformuleerd die model staat voor een efficiënte samenwerking en een betrouwbaar eindproduct. Doordat alle drie de partners het gezamenlijke doel steeds voor ogen houden, is er meer verantwoordelijkheid gegroeid voor de succesfactoren van goed samenwerken en is er meer draagvlak ontstaan voor de rol van het CvTE als regievoerder.

Daarnaast is de betekenis van het convenant dat er een brede basis is waarop de verschillende taken en taakgebieden van de partners naadloos op elkaar aansluiten. Dit maakt de toets- en

¹ Evaluatie College voor Examens, Ecorys, 2014.

examenketen één geheel, waarin de verschillende partners samen verantwoordelijk zijn en hetzelfde belang dienen, namelijk een goedlopende toets- en examenketen. Op die manier draagt het nieuwe convenant bij aan een efficiëntere, meer kostenbewuste samenwerking. Het CvTE stuurt vervolgens als regievoerder op de kwaliteit en de transparantie van het eindresultaat: goede toetsen en examens.

Facet

Het computerexamensysteem Facet is een goed voorbeeld van een product waarbij de samenwerking tussen ketenpartners essentieel is voor het resultaat. Steeds meer afnames van centrale toetsen en examens vinden plaats via Facet. In de zomer van 2016 vierden we de miljoenste afname in Facet. Een symbolisch moment dat een enorme ontwikkeling schetst. Het opschalingsproces in de verschillende sectoren (po, vo, mbo en Nt2) vroeg in 2016 veel van de betrokken partijen. Zonder de voortdurende ontwikkeling van effectief regievoerderschap en adequate afstemming tussen alle partners en stakeholders was dit niet gelukt.

Ketenregie is ook van belang bij het oplossen van situaties waarbij de geheimhouding in het geding is. Het CvTE krijgt zo nu en dan te maken met incidenten in de aanloop naar of tijdens een afname. Het is voor de betrouwbaarheid van de centrale toetsen en examens en voor het CvTE en het scholenveld van het grootste belang dat de geheimhouding van de centrale toetsen en examens in tact is en blijft.

In 2016 zorgde alerte signalering en snel en doortastend optreden van het CvTE en zijn ketenpartners en samenwerkingspartners, waaronder de inspectie, er een aantal keer voor dat de situatie beheersbaar bleef en geen gevolgen had voor de betrokken afname. De afname(s) die het betrof hebben dan ook zonder verdere problemen doorgang kunnen vinden. Als dat nodig is, kan het CvTE de staatssecretaris vertrouwelijk informeren over een incident.

1.3 Transparantie

De inzet van het CvTE naar meer transparantie en kennisdeling heeft zich de afgelopen jaren voortgezet. Centrale vraag daarbij is: hoe kan het CvTE het eigenaarschap van docenten vergroten als het gaat om centrale examens en toetsen?

Docentbetrokkenheid

Het CvTE is in 2016 gestart met het ontwikkelen van manieren om de betrokkenheid van docenten bij de centrale examens te vergroten. Dit heeft in 2016 geleid tot het project *leders examen*, waarbij het principe van cocreatie een belangrijk uitgangspunt is.

Pieter Hendrikse, voorzitter van het College: 'Het gros van de docenten weet goed om te gaan met het examensysteem, dat blijkt ook uit onderzoek (CINOP). Het systeem zit goed in elkaar; er is betrokkenheid van docenten. Desondanks komen er geluiden uit het veld die het CvTE vragen: hoe kan ik bijdragen, word ik wel gehoord en kan het systeem zich verantwoorden? Met het project *leders examen* beoogt het CvTE docenten meer mogelijkheden te bieden, die passen bij de tijdgeest van vandaag de dag.'

Het project *leders examen* is gepresenteerd aan de staatssecretaris van OCW en in 2016 in gang gezet (zie ook paragraaf 2.3).²

Rekenopgaven-etalage

Op 1 juni 2016 is het merendeel van de opgaven uit de rekentoetsen en rekenexamens openbaar gemaakt via de rekenopgaven-etalage. Daarin wordt ongeveer 90 procent van de in 2015-2016 gebruikte opgaven voor de referentieniveaus 2F en 3F en zowel uit vo als mbo openbaar gemaakt. De 10 procent niet-openbare opgaven zijn controle-opgaven, nodig om te garanderen dat bij elke afname dezelfde prestatie-eisen worden gehanteerd. Met de rekenopgaven-etalage heeft het CvTE het verzoek van de minister en de staatssecretaris van OCW gerealiseerd om de opgaven uit de rekentoetsen en -examens openbaar te maken.

Vaste Kamercommissie

Op 14 oktober 2016 brachten Tweede Kamerleden van de vaste Kamercommissie voor Onderwijs een werkbezoek aan het CvTE. De Kamerleden namen kennis van de wijze waarop het CvTE vorm en inhoud geeft aan zijn wettelijke taken. Ook aan de Kamerleden van de vaste Kamercommissie is het project *leders Examen* gepresenteerd. Die gaven aan waardering te hebben voor de manier waarop het CvTE openheid betracht en in discussie gaat met degenen die kritiek hebben op het werk van het CvTE. 'Het is goed dat het CvTE stappen onderneemt om meer rechtstreeks met docenten in contact te zijn, want het is belangrijk dat mensen in het onderwijs een directe en betrokken houding hebben naar de centrale examens. De transparante houding van het CvTE draagt bij aan meer inzicht en begrip,' aldus de Kamerleden.

In gesprek met stakeholders

Het CvTE is in 2016 in toenemende mate actief geweest op sociale media. Er was online contact met name via Twitter maar ook via Facebook en zelfs een keer via live film (Periscope). Door actief om te gaan met reacties en thema's uit de actualiteit heeft het CvTE in veel gevallen het veld beter kunnen informeren en zich responsiever kunnen opstellen. Naast de contacten via sociale media is er ook zoals gebruikelijk veel contact geweest tussen het CvTE en het veld onder meer via regiobijeenkomsten en de Toets- en Examenlijn. Door het aangaan van het contact, open te staan voor signalen en verbindend op te treden beweegt het CvTE naar steeds meer transparantie en openheid.

150 jaar staatsexamens vo

In maart vierden we het 150-jarig bestaan van de staatsexamens vo in het gezelschap van examinatoren en andere betrokkenen. Het jubileumboek *1866-2016, 150 jaar staatsexamens* werd voor deze bijzondere gelegenheid in ontvangst genomen door Monique Vogelzang, inspecteur-generaal van de Inspectie van het Onderwijs: 'Ik hoop en verwacht dat de staatsexamens nog lang zullen blijven, in welke vorm dan ook. Want die behoefte blijft hoe dan ook bestaan. Dus moeten we nu en in de toekomst die kansen blijven bieden, zodat anderen hem kunnen grijpen.'

² De notitie *Project leiders examen – de denkrichting* is gevoegd bij de Kamerbrief bij de *Examenmonitor vo 2016* (28 november 2016, nummer 2016D45768).

1.4 Kwaliteitszorg

Het CvTE wil graag dat er met een open, onafhankelijke blik naar de kwaliteit van zijn examens en toetsen wordt gekeken. Vanuit dat perspectief kan het CvTE leren in hoeverre het zijn doelstellingen op het gebied van kwaliteitszorg haalt. Op die manier wordt een continue kwaliteitsverbetering ook verankerd in het functioneren van het CvTE.

Het doel is antwoord krijgen op de vraag: hoe waarden stakeholders en belanghebbenden het werk van het CvTE? Door dat te onderzoeken krijgt het CvTE zicht op de kwaliteitsimpulsen die nodig en gewenst zijn. Dit leidt tot een beleid van continu leren en verbeteren, waarvoor onderzoeksactiviteiten en andere momenten waarop ‘van buiten naar binnen’ wordt gekeken, een belangrijke rol spelen.

Het CvTE bevraagd

Door het CvTE en de inspectie is er – naar aanleiding van de motie van Tweede Kamerlid Jadnanansing – onderzoek gedaan naar de wijze waarop het CvTE omgaat met vragen en klachten. Daarvoor is uitgewerkt hoe het CvTE en de inspectie aankijken tegen begrippen als validiteit en betrokkenheid. Uit het onderzoek, uitgevoerd door CINOP, is onder meer gebleken dat 98 procent van de docenten tevreden is over de vraag- en klachtafhandeling door het CvTE.³ In de brief aan de Kamer geeft het CvTE aan: ‘Hoewel het aantal ontevreden vragenstellers laag is, zal het CvTE de kwaliteit van zijn dienstverlening tegen het licht houden.’ Het CvTE heeft daarom in 2016 extra aandacht besteed aan de formulering van de antwoorden van de Examenlijn, het intensiever in beeld brengen van de docentenbetrokkenheid, het zoeken van de dialoog met examenbetrokkenen en het geven van meer voorlichting en uitleg in de vorm van studiebijeenkomsten over thema’s en dilemma’s in het werk van het CvTE.

Imago-onderzoek

Om zicht te krijgen op hoe er in het veld gedacht wordt over het CvTE is in de zomer van 2016 een imago-onderzoek gedaan onder belanghebbenden van het CvTE.⁴ Het beeld dat uit dit onderzoek (uitgevoerd door R en M Matrix) naar voren kwam, was tweeledig: het CvTE is een professionele, betrouwbare organisatie. Het bestaansrecht van het CvTE werd niet in twijfel getrokken. Wel waren de respondenten van mening dat het CvTE te weinig gezicht heeft, te weinig herkenbaar is. Ook gaven stakeholders aan dat er op het terrein van actuele, maatschappelijke waarden – benaderbaar zijn en openstaan voor feedback – nog het een en ander te winnen was. Voor het CvTE was het imago-onderzoek een bevestiging om zich nog meer te richten op het zichtbaar maken van de (bestaande) betrokkenheid van docenten bij de totstandkoming van centrale toetsen en examens en het op gang brengen van een open en proactieve dialoog met het onderwijsveld.

PLEXS

Met de in 2015 opgerichte vereniging voor examensecretarissen is in 2016 overleg geweest over verschillende onderwerpen. Zo is er een roosteradviescommissie ingesteld waarin leden van PLEXS zitting hebben. Het rooster voor de centrale examens vo voor 2017 is in nauw overleg met deze commissie van PLEXS-leden tot stand gekomen.

³ CINOP, *Het CvTE bevraagd* (2016).

⁴ Bestuurders, schoolleiders, docenten, examensecretarissen in het scholenveld en deskundigen uit vakverenigingen en lerarenopleidingen.

2 Taken van het CvTE

2.1 Centrale Eindtoets po

In 2016 is de Centrale Eindtoets voor het tweede achtereenvolgende jaar afgenomen. Daarnaast zijn de voorbereidingen voor de digitale adaptieve Centrale Eindtoets voor 2018 in volle gang.

2.1.1 Centrale Eindtoets in 2016

Afname

Voor alle leerlingen van groep 8 in het reguliere basisonderwijs is het verplicht om een eindtoets te maken.⁵ Een eindtoets po geeft een advies over het best passende brugklatype naast het schooladvies. Daarnaast toetst een eindtoets ook de beheersing van de referentieniveaus taal en rekenen. Het CvTE is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Centrale Eindtoets. De Centrale Eindtoets toetst de inhoud van de taaldomeinen lezen en taalverzorging en van alle rekendomeinen binnen de referentieniveaus. Daarnaast kunnen scholen kiezen voor afname van de Centrale Eindtoets wereldoriëntatie.

In totaal hebben 143.019 leerlingen van 5.256 scholen deelgenomen aan de Centrale Eindtoets 2016. Van alle leerlingen die in groep 8 van het regulier basisonderwijs zitten heeft 77 procent de Centrale Eindtoets gemaakt. Leerlingen hebben de toets kunnen maken op het niveau N of B, op papier of digitaal. Voor 142.806 leerlingen was er een standardscore beschikbaar en daarmee een advies best passend brugklatype. Van deze leerlingen zaten 141.144 leerlingen in groep 8 van het reguliere basisonderwijs.

Van de leerlingen uit het reguliere basisonderwijs die deelnamen aan de Centrale Eindtoets deed 66% mee aan het facultatieve onderdeel wereldoriëntatie. Het onderdeel wereldoriëntatie telt niet mee voor het advies best passend brugklatype.

Zie ook: Feiten en cijfers > Centrale Eindtoets po

Resultaten

In 2016 behaalden de leerlingen uit het reguliere basisonderwijs die aan de Centrale Eindtoets deelnamen een gemiddelde standardscore van 534,7. Dit komt overeen met het advies vmbo gt/havo. De meeste leerlingen in het reguliere basisonderwijs die aan de Centrale Eindtoets deelnamen, beheersen aan het einde van groep 8 het referentieniveau 1F voor zowel lezen (98,7%), taalverzorging (95,4%) als rekenen (86,6%).

De Centrale Eindtoets werd in 2016 voor de tweede keer afgenomen en kende dezelfde onderdelen als in 2015. De vergelijking met 2015 laat zien dat het gemiddelde advies best passend brugklatype in 2016 hetzelfde was als in 2015: vmbo gt/havo. Wel was de landelijk gemiddelde standardscore in 2016 iets lager dan in 2015 (534,7 versus 535).

⁵ Voor de afname van een eindtoets in 2016 konden scholen naast de Centrale Eindtoets ook kiezen voor de IEP van bureau ICE en voor Route 8 van A-Vision.

In maart 2017 wordt de *Terugblik 2016 Resultaten Centrale Eindtoets 2016* gepubliceerd.⁶ Hierin wordt uitgebreider gerapporteerd over de resultaten Centrale Eindtoets 2016.

Expertgroep

De Centrale Eindtoets 2016 is aangeboden aan de Expertgroep Toetsen PO⁷ met als doel een onafhankelijk oordeel te ontvangen over de kwaliteit van de Centrale Eindtoets. Deze beoordeling vindt op dezelfde wijze plaats als bij de andere eindtoetsen. De Expertgroep heeft niet de bevoegdheid om aan de bewindspersoon een advies uit te brengen over het al dan niet toelaten van de Centrale Eindtoets.

2.1.2 **Digitale adaptieve Centrale Eindtoets per 2018**

Ontwikkeling en implementatie

Om in 2018 een digitale adaptieve Centrale Eindtoets te kunnen aanbieden is in 2016 gewerkt aan de verdere vormgeving van deze toets. De adaptieve Centrale Eindtoets zal een volledig digitale toets zijn. Na het eerste toetsdeel, dat voor alle leerlingen gelijk is, past de toets zich in de volgende twee delen aan aan het niveau van de leerling. Dit gebeurt afzonderlijk voor taal en rekenen.

Een digitale toets maakt het ook mogelijk nieuwe vraagtypes te ontwikkelen die beter aansluiten bij de belevingswereld van de leerling en het gegeven onderwijs.

Try-outs

Om te zorgen voor een goed werkende adaptieve Centrale Eindtoets in 2018 probeert het CvTE vooraf veel uit. In 2016 is daarmee een begin gemaakt, onder meer door het organiseren van de afnames op po-scholen, het testen van de techniek van de digitale toets en het afnemen op tablets en het testen van bepaalde itemtypes.

Proeftoets 2016

De proeftoets voor de adaptieve en de papieren Centrale Eindtoets is op scholen afgenomen in februari 2016. In totaal hebben ruim 750 scholen deelgenomen aan deze proeftoetscampagne. Door deze proeftoets is een betrouwbaar psychometrisch onderzoek naar de kwaliteit van de opgaven mogelijk. Voor scholen is deelname aan de proeftoets een goede gelegenheid om kennis te maken met de nieuwe itemtypen die in de toets van 2018 worden opgenomen.

Regiobijeenkomsten Centrale Eindtoets

In 2016 organiseerde het CvTE twaalf regiobijeenkomsten over de Centrale Eindtoets 2017 en de adaptieve Centrale Eindtoets vanaf 2018. Deze bijeenkomsten richtten zich op schoolbesturen, directies en interne begeleiders. Met hen is het CvTE een dialoog aangegaan over hun wensen en ideeën over de eindtoetsing in het algemeen en de Centrale Eindtoets in het bijzonder. De communicatie over de digitale adaptieve Centrale Eindtoets is na de afname van 2016 geïntensiveerd om met scholen te spreken over de voordelen van deze toets zoals de adaptiviteit.

⁶ Zie: *Terugblik 2016, Resultaten Centrale Eindtoets 2016*, te vinden op www.centraleeindtoetspo.nl > Voor leerkrachten > Actueel > Nieuws.

⁷ Voor informatie over de Expertgroep PO zie <http://expertgroepoetsenpo.nl>

2.2 Diagnostische tussentijdse toets

De diagnostische tussentijdse toets is de afgelopen jaren in een pilot ontwikkeld. Omdat is besloten dat de pilotperiode in 2017 wordt afgerond, is in 2016 hard gewerkt aan het voltooiën van de pilot en de overdracht van de pilotopbrengsten aan de markt.

Wat is de DTT?

Met de diagnostische tussentijdse toets (DTT) is het voor het eerst dat het CvTE een toets ontwikkelt met een formatieve functie. De DTT wordt ontwikkeld in een driejarige pilot in nauwe samenwerking met het onderwijsveld en de ontwikkelpartners Cito, SLO en DUO.

De DTT is een digitale, diagnostische toets aan het eind van de onderbouw van het vo voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde. De DTT kan op vijf niveaus worden afgenomen en past zich aan het antwoordgedrag van de leerling aan (niet te moeilijk, niet te makkelijk). Zo krijgt elke leerling een uitdagende toets op maat. De DTT levert voor elke leerling een diagnose op, waarin sterke en te ontwikkelen punten zijn geanalyseerd. Met deze diagnose kunnen docenten en leerlingen werken aan verdere leergroei.

2.2.1 De toekomst van de DTT

De ontwikkeling en implementatie van de DTT loopt tot en met schooljaar 2016-2017. De toetsconstructie voor Nederlands schrijfvaardigheid, Engels schrijfvaardigheid en wiskunde is in 2016 grotendeels afgerond.

In februari 2016 heeft de Tweede Kamer aan de minister vragen gesteld over de pilot DTT. Als gevolg daarvan vond in juni 2016 het debat plaats over de pilot DTT in de Tweede Kamer. De uitkomst daarvan is dat de driejarige pilot DTT wordt afgerond. De DTT is en wordt niet verplicht voor scholen om te gebruiken. De overheid spant zich ervoor in dat de opbrengsten van de pilot ook daarna gebruikt kunnen blijven worden. De ontwikkeling van andere vaardigheden en het aanbieden van de huidige toets na de pilot zal niet onder de verantwoordelijkheid van de overheid gebeuren.

Onder regie van het ministerie van OCW zijn in 2016 de eerste contacten gelegd met partijen die de toets (expertise) kunnen overnemen. Het streven is om die overname tijdig te realiseren om continuïteit via de DTT of een ander instrument voor de scholen te garanderen.

2.2.2 Afnames DTT in 2016 en de voorbereiding van de afname 2017

In februari 2016 heeft een eerste adaptieve afname plaatsgevonden van de DTT en een tweede pretest. Hieraan namen zo'n tweehonderd scholen deel. Er zijn 13.000 pretesten en 28.000 adaptieve afnames geweest. Er is door zestig scholen gebruik gemaakt van een ondersteunings-traject dat samen met onderwijsadviseurs is vormgegeven. In dat traject kregen scholen advies over de manier waarop de DTT-diagnose een bijdrage kan leveren aan formatief evalueren door de school.

In 2016 is toegewerkt naar de eerste volledige adaptieve DTT, die in februari 2017 wordt afgenomen. Scholen krijgen op basis van deze afname een diagnose op leerlingniveau voor wiskunde en schrijfvaardigheid Nederlands en Engels. Zo kunnen scholen de waarde van de DTT ervaren. Er zijn ongeveer driehonderd scholen die ervoor gekozen hebben om deel te nemen aan de pilot DTT.

2.2.3 Implementatie van de DTT

Alle aandacht binnen de implementatie is gericht op een succesvolle afronding van de pilot DTT en een daarop aansluitende overdracht van de DTT aan derden.

Op 1 december 2016 vond een themaconferentie plaats om pilotscholen voor te bereiden op het gebruik van de leerlingdiagnoses van de DTT in het kader van formatief evalueren. Meer dan tweehonderd docenten, schoolleiders en andere betrokkenen namen deel. In een reeks bijdragen aan de conferentie blijkt dat scholen benieuwd blijven naar de DTT en verbonden willen blijven aan de pilot. De uitdaging om met elkaar te onderzoeken welk gebruik van de DTT in de toekomst gewaarborgd zou moeten worden, spreekt scholen aan.

Regioplan heeft in opdracht van OCW onderzoek gedaan naar de implementatie, het gebruik en de gevolgen van de DTT bij de scholen.⁸ In dit onderzoek dat jaarlijks wordt gepubliceerd wordt middels enquêtes en interviews gemeten wat scholen in Nederland weten van de DTT, waarom is besloten om al dan niet deel te nemen aan de pilot en wat ervaringen zijn als de DTT is afgenomen.

2.3 Centrale examens vo

De centrale examens in het vo zijn in 2016 goed en rustig verlopen. Politiek gezien was er wel veel aandacht. Verschillende moties hebben ertoe geleid dat het CvTE heeft ingezet op nog meer samenwerking en betrokkenheid van docenten bij het tot stand komen van de centrale examens vo. Dit droeg bij aan een verdere intensivering van de samenwerking met en de betrokkenheid van docenten bij de centrale examens.

2.3.1 Algemeen

Het jaar 2016 was voor de centrale examens in het vo een rustig jaar. De centrale examens werden positief ontvangen, zowel door docenten als leerlingen. Onrust die er was – over het aantal klachten bij het LAKS, over de berichten in de media over Nederlands – kwam niet overeen met de ervaringen tijdens de afnameperiode van centrale examens. Er waren in die periode opvallend veel genuanceerde en positieve geluiden te horen uit de examenzalen, zowel van docenten als van leerlingen. Ook de VO-Raad en de inspectie waren positief en spraken van een rustige examenperiode.

Een rustig verloop van de examenperiode wijst op een goed examenjaar. Het primaire proces, waarin constructiegroepen en toetsdeskundigen van Cito samenwerken met vaststellingscommissies van het CvTE, leidde ook in 2016 tot centrale examens die de toets der kritiek goed konden doorstaan. De participatie van onderwijsprofessionals is het fundament van het examenproces. Zowel in constructiegroepen als in de vaststellingscommissies zijn docenten betrokken die lesgeven aan examenklassen.

⁸ Monitor pilot Diagnostische Tussentijdse Toets, Regioplan 2016.

Draagvlak

De tweede helft van 2016 werd sterk bepaald door het Algemeen Overleg van de Vaste Kamercommissie Onderwijs op 15 juni. Dit overleg leverde een aantal moties op die het werk van het CvTE aangaan. De motie Straus⁹ stelt vragen bij de betrokkenheid van docenten bij de ontwikkeling van de centrale examens. Die vragen raken aan de pijlers van het CvTE: participatie en deskundigheid van het veld als basis voor het werk van het CvTE. We vatten deze motie op als een stimulans om verder te gaan met de uitbreiding van contacten met het veld. Immers: er bestaat al een veelheid aan contacten.

Een aantal voorbeelden van de betrokkenheid van het veld bij ons werk:

- Het Examenloket, een initiatief van het CvTE. Het Examenloket is een samenwerkingsverband tussen DUO Zoetermeer, de inspectie, OCW en het CvTE.
- Het Platform voor examensecretarissen (PLEXS), een initiatief van het CvTE. PLEXS geeft feedback op diverse onderwerpen en levert de roosteradviescommissie, die bijdraagt aan het opstellen van het centraal examenrooster. Het CvTE verzorgt workshops op het jaarcongres van PLEXS.
- Er zijn permanente contacten met vakinhoudelijke verenigingen, AOb, CNV Onderwijs en de Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FVOV). Zij dragen leden van de vaststellingscommissies voor.
- Met de Onderwijscoöperatie bestaan contacten, zowel op de werkvloer als op bestuurlijk niveau. Het CvTE heeft een landingspagina bij de Onderwijscoöperatie en verzorgde een workshop tijdens het Lerarencongres.
- De website Examenblad.nl is vernieuwd, mede op grond van opmerkingen vanuit het veld, waaronder van PLEXS. Er is een landingspagina voor (beginnende) leraren in opgenomen, www.ikhebeenexamenklas.nl.
- De samenwerking met SLO is geregeld op basis van de Leidraad *Vernieuwing examenprogramma en syllabi*.
- De September- en Maartmededeling vervullen een belangrijke communicatieve functie; we beogen alle informatie voor de scholen over het centraal examen in één samenhangend document op een rij te zetten.
- Met het LAKS is jaarlijks contact; vooral tijdens het eerste tijdvak is dit contact intensief en vruchtbaar.

In het projectplan *leders examen* zijn zowel bestaande als toekomstige initiatieven op een rij gezet. Deze voornemens zijn opgesteld met medeweten van de ketenpartners. Op 10 oktober zijn deze initiatieven aan de leden van de Vaste Kamercommissie gepresenteerd tijdens hun werkbezoek aan het CvTE. Op 12 oktober zijn ze ook voorgelegd aan de staatssecretaris.

Uitwerking van de motie Jadnanansing

De motie Jadnanansing stelde vragen over de kwaliteit van de dienstverlening van het CvTE en over de normering en de validiteit van de examens. CINOP heeft daarom in 2016 onderzoek gedaan naar het eerste deel, de kwaliteit van de dienstverlening. In z'n algemeenheid komt het CvTE goed uit dit onderzoek. Er zijn aandachtspunten, maar met name het grote percentage tevreden en het zeer geringe percentage ontevreden klanten is opvallend. Het CINOP-rapport is aan de Tweede Kamer gezonden.¹⁰ Eind 2016 is het onderzoek naar het tweede deel gestart.

⁹ Motie 329.

¹⁰ CINOP: *Het College bevraged*, juni 2016.

Druk op de Toets- en Examenlijn

Dat het CvTE meer bekendheid krijgt, is ook te merken aan de toenemende drukte bij de Toets- en Examenlijn. Van eerstelijns hulp voor het centraal examen voortgezet onderwijs is deze inmiddels een permanente en deskundige hulpbron geworden voor het veld in alle sectoren, niet in de laatste plaats voor scholen die vragen hebben over leerlingen met een beperking. De Toets- en Examenlijn speelt een centrale rol in het hierboven genoemde CINOP-onderzoek.

Zie ook: Feiten en cijfers > Toets- en Examenlijn

Normering

Eind november verscheen op de sociale media een blog met als titel 'Normering eindexamens wellicht te soepel'. In het blog werd gesignaleerd dat er na 2012 bij de p-waarden hogere N-termen hoorden dan voor 2012. Dit was een goede gelegenheid om toe te lichten dat dat het gevolg is van de vaardigheidsstijgingen die het CvTE en Cito sinds 2012 geconstateerd hebben.

Vanuit het CvTE is toen het artikel *De normeringssystematiek van de centrale examens vo* gepubliceerd. In dit artikel wordt toegelicht hoe de normeringstechnieken van Cito (pretest, posttest, anker in package, de Fisher-methode) het CvTE en Cito in staat stellen om eventuele vaardigheidsverschillen te signaleren.

Het artikel is meteen ook onder de aandacht van docenten en schoolleidingen gebracht, omdat in lerarenkamers soms ook het idee leeft dat sommige N-termen te hoog zijn. De publicatie van het artikel past in het voornemen in het kader van het project *Ieders examen* om meer bekendheid te geven aan de normeringssystematiek.

2.3.3 **Havo en vwo**

Nederlands

Als er een vak is dat jaarlijks aandacht krijgt, is dat Nederlands, en met name voor het vwo. Dit examenjaar begon al met veel aandacht voor de door de Kamer afgedwongen spellingmaatregel. Maar, zoals ieder jaar, ging het ook over de teksten, de vragen en het correctievoorschrift van vooral het vwo-examen Nederlands. Kranten, sociale media en de radio wierpen zich op examentraining, trucjes, 'teaching to the test' en tekstdiepten. Op 10 november organiseerde de Vaste Kamercommissie een rondetafelconferentie over Nederlands.

Hulpmiddelen

De grafische rekenmachine wordt alleen nog gebruikt bij wiskunde havo/vwo. Het apparaat zorgt voor veel hoofdbrekens, met name door specificaties die wijzigen en door vele verschillende typen. Ook de beveiliging van het apparaat is een punt van zorg. Die moet ervoor zorgen dat leerlingen zelf het examen maken en niet hun apparaat. Er is in 2016 een begin gemaakt met een studie om te kijken naar een mogelijke vervanging van de grafische rekenmachine door een applicatie in Facet.

In 2016 kondigde zich een concurrent aan voor een monument, de Bosatlas. Voor zowel de Bosatlas als voor mogelijke nieuwkomers op de markt is daarom een reeks criteria opgesteld waaraan elke atlasmaker moet voldoen.

In 2016 is besloten het vak kunst algemeen af te nemen in Facet. Eerder was Autoplay de drager, maar daar kleven de nodige bezwaren aan. Deze spelen in Facet geen rol.

2.3.3 Vmbo

Digitale centrale examens

Ook in 2016 koos een overgrote meerderheid van de vmbo-scholen (vmbo bb 98%; vmbo kb 85%) bij de algemene vakken in bb en kb voor flexibele en digitale centrale examens. Voor het eerst werden deze digitale examens in Facet afgenomen. De overgang van Facet naar Examen-Tester is goed verlopen.

Daarnaast vond er een eerste pilot plaats om te onderzoeken of tweede correctie ook mogelijk is bij flexibele centrale examens. Het poolingsysteem dat in de pilot beproefd is, bleek niet uitvoerbaar als het landelijk zou worden ingevoerd. Bij flexibele centrale examens is de pooling ingewikkelder dan bij (papieren) centrale examens met vaste afnametijdstippen. De oorzaak daarvan ligt in de hoofdregel dat een docent niet mag corrigeren zolang zijn eigen leerlingen nog niet zijn geëxamineerd. Een voorbeeld: een docent uit Leeuwarden wiens eigen leerlingen in mei worden geëxamineerd, kan daardoor niet als externe corrector optreden bij een school in Amersfoort, waar het examen al in april is afgenomen.

Over de openbaarmaking van digitale centrale examens heeft de Tweede Kamer twee moties aangenomen. Als gevolg van de moties Van Meenen en Vermue zullen alle opgaven bekend gemaakt worden. Twee derde deel wordt direct na de afnameperiode bekend gemaakt. De overige opgaven worden één keer hergebruikt en direct daarna bekend gemaakt. Het hergebruik maakt het mogelijk om bij de normering de lat op dezelfde hoogte te houden.

Beroepsgerichte vakken

In 2016 is het recordaantal van 111 cspe's bereikt: 84 cspe's oude stijl en 27 profielvak-cspe's. Het record werd bereikt doordat de profielvakken Groen, D&P (Dienstverlening en Producten) en MVI (Media, Vormgeving en ICT) hun eerste pilot-cspe kenden. Voor de overige profielvakken was dit de tweede keer.

Voor het eerst hebben ook leerlingen uit het derde leerjaar het cspe afgelegd. Dit is mogelijk doordat scholen ervoor kunnen kiezen om het profielvak in het derde leerjaar en de keuzevakken in het vierde leerjaar in te roosteren. Het aantal derdejaars is dit jaar beperkt gebleven tot enkele leerlingen. Daarom kan nog niets gezegd worden over hoe zich de resultaten van de derdejaars verhouden ten opzichte van de resultaten van de vierdejaars.

De profielvakken vormen de CE-stof van de geheel vernieuwde beroepsgerichte examenprogramma's. De keuzevakken vormen de overige gedeelten van deze nieuwe examenprogramma's. Bij de meeste profielvakken worden drie of meer 'oude' beroepsgerichte vakken geïntegreerd. Bij het profiel Producten, Installatie en Energie (PIE) bijvoorbeeld zijn dat metaal-, elektro- en installatietechniek. De combinatie van een geheel nieuwe structuur en nieuwe inhoud maakt dat de vernieuwing van de beroepsgerichte programma's een zeer ingrijpende verandering is. De profielvak-cspe's zijn daarvan het slotstuk.

De pilotprofielvak-cspe's zijn ontwikkeld op basis van syllabi die de nieuwe CE-stof beschrijven. Deze cspe's zijn door de pilotscholen geheel volgens 'de regelen der kunst' afgenomen. Het enige verschil is dat de pilotschool bij de omzetting van score naar cijfer enige speelruimte

had: de pilotschool mocht eventueel een hogere N-term hanteren (maximaal 0,5 hoger) dan de N-term van het CvTE. Deze invoeringsmaatregel is genomen om leerlingen en scholen niet te duperen, als in de pilotprofielvak-cspe's nog andere accenten gelegd zijn dan in de lessen die eraan voorafgegaan zijn. De pilotscholen zijn prudent met deze speelruimte omgegaan: op 39% van de pilotscholen is van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

De speelruimte bij de N-termen heeft een zachte landing van de profielvakken op de pilotscholen bevorderd en mede daardoor ligt de implementatie van de profielvak-cspe's op schema. Inhoudelijk zijn ze in orde en in het algemeen is de moeilijkheidsgraad nu al goed getroffen.

Aan de hand van de pilotprofielvak-cspe's tot nu toe kunnen de scholen zich nu al een goed beeld vormen van wat kandidaten moeten kennen en kunnen voor een voldoende resultaat op het profielvak-cspe. Zo moet het mogelijk zijn om in te schatten of een leerling aan het eind van het derde leerjaar voldoende beslagen ten ijs komt voor het profielvak-cspe.

Zie ook: Feiten en cijfers > Centrale examens vo

2.4 Rekenen in het vo en het mbo

In 2016 zijn de activiteiten voor de rekentoets in het vo en het rekenexamen in het mbo steeds meer samen opgegaan. Er is nu één vaststellingscommissie per niveau (2F en 3F). Ook zijn via de rekenopgaven-etalage ruim 2.000 opgaven openbaar gemaakt.

2.4.1 Algemeen

Met ingang van 1 augustus 2016 wordt er gewerkt met één vaststellingscommissie voor rekenen 2F en één voor rekenen 3F. De vier eerdere aparte vaststellingscommissies rekenen voor het rekenexamen mbo en de rekentoets vo zijn daarmee vervangen door nieuwe, sector-overstijgende vaststellingscommissies. Met de installatie van deze nieuwe vaststellingscommissies is ook het laatste advies van de commissie Bosker gerealiseerd. De commissie Bosker adviseerde de bewindslieden OCW in 2014 over mogelijke verbeteringen in de rekentoets. Zo adviseerde ze onder meer om de bestaande structuur van sectorgewijze toetsontwikkeling voor rekenen te integreren tot één overkoepelend proces. Voor kandidaten met ernstige rekenproblemen (ER) is er een aparte rekentoets, de ER-rekentoets (zie ook paragraaf 2.8).

Op 1 juli 2016 is de rekenopgaven-etalage geopend. Daarin is ongeveer 90 procent van alle rekenopgaven 2F/3F die in het schooljaar 2015-2016 in de verschillende versies zijn afgenomen, openbaar gemaakt. In totaal zijn meer dan 2.000 opgaven publiek toegankelijk via de website <https://opgavenetalage.facet.onl/>. De etalage zal jaarlijks op 1 juli worden aangevuld met een vergelijkbaar percentage opgaven uit dat afnamejaar.

In oktober verschenen de handreikingen rekenen 2F en 3F. In deze handreikingen is een foutenanalyse opgenomen van moeilijke en makkelijke opgaven. Met deze handreikingen kunnen docenten in hun lessen accenten leggen op onderwerpen waar leerlingen en studenten moeite mee hebben.

In mei 2016 is het addendum 2A verschenen bij de syllabus rekenen. Het 2A-niveau is bedoeld voor de leerlingen vmbo bb en de studenten mbo entree en mbo 2 waarvoor het 2F-niveau te hoog gegrepen is. In januari 2016 was de eerste toets/examenafname in het vmbo en het mbo. De reacties uit beide sectoren zijn tevredenstellend: er is draagvlak voor 2A en beide, de toets en het examen, worden als maakbaar ervaren.

2.4.2 Rekentoets vo

Logistiek en organisatie

In het schooljaar 2015-2016 werd in het vmbo de rekentoets alleen nog afgenomen in Facet, niet meer in ExamenTester. Op de havo en het vwo kon dit schooljaar nog gekozen worden uit een afname via Facet en via ExamenTester.

De rekentoets vo is in drie periodes afgenomen: in januari, maart en juni. Daarnaast is er voor de vwo-leerlingen in het kader van de mogelijkheid om cum laude te slagen nog een extra afnamedag in juli georganiseerd; hieraan namen ongeveer honderd leerlingen deel. De afnames zijn over het algemeen probleemloos verlopen. In totaal is de rekentoets in 2016 bijna 400.000 keer afgenomen.

Net zoals in de twee voorgaande jaren was er sprake van 'cijferdifferentiatie' in vmbo bb. Dat betekent dat de cesuur voor bb-leerlingen één cijferpunt lager (soepeler) lag dan de 2F-cesuur. Er was geen cijferdifferentiatie meer voor de gt-leerlingen (de cesuur voor vmbo gt lag voorgaande jaren één cijferpunt hoger dan de 2F-cesuur).

Voor het eerst is dit jaar de rekentoets 3S als reguliere pilottoets afgenomen. Deze toets is bedoeld voor vwo-leerlingen voor wie de 3F-toets te makkelijk is. In totaal namen in maart ruim 1.100 leerlingen deel aan deze toets.

Zie ook: Feiten en cijfers > Rekenen vo en rekenen mbo

2.4.3 Centrale examens mbo

Logistiek en organisatie

De centrale examens Nederlands, rekenen en Engels mbo 4 zijn gedurende vijf afnameperiodes afgenomen. In totaal betrof het zo'n vijfhonderdduizend afnames.

Gedurende het jaar waren er helaas een aantal afnameproblemen. Deze hadden betrekking op verschillende onderdelen. In de eerste helft van 2016 ging het om fouten in de gerapporteerde resultaten. De oorzaak hiervan lag bij fouten in de normeringsbestanden. In de tweede helft van 2016 waren er problemen met het verklanken van de examens voor kandidaten met een beperking. In november bleek dat in één variant van het rekenexamen 2F een opgave mét de rekenmachine terecht was gekomen in het deel van het examen waar de rekenmachine niet mag worden gebruikt. Daardoor werd het mogelijk om 40 procent van de opgaven te kunnen maken met de rekenmachine. Dat is niet de bedoeling. Als gevolg hiervan moesten ruim 600 afnames ongeldig worden verklaard door de examencommissies van 45 instellingen.

Voor de studenten mbo entree en mbo 2 is sprake van 'cijferdifferentiatie' voor rekenen en Nederlandse taal. Dat betekent dat de cesuur één cijferpunt lager ligt dan de referentiecesuur 2F.

Engels mbo 4

Het centraal examen Engels voor mbo 4 is nog een pilotexamen. Vanaf 2017-2018 is dit examen (lezen en luisteren op niveau B1) verplicht voor studenten mbo 4. De gehanteerde cesuur was in 2015-2016 nog een adviescesuur. Uit analyses op basis van internationaal ijkingsonderzoek is in de loop van het studiejaar 2015-2016 gebleken dat de adviescesuur die door het CvTE gehanteerd werd hoger ligt dan het punt waarop de geldende B1-cesuur zou moeten liggen. Dit scheelt ongeveer 1 cijferpunt. Het cijfer '5 of hoger' geeft dus eigenlijk aan dat het B1-niveau behaald is.

Aan de instellingen is meegedeeld dat de cesuur voor Engels B1 met ingang van het studiejaar 2016-2017 bijgesteld wordt naar de nieuwe, eigenlijke B1-cesuur. Voor instellingen en studenten waarvoor niveau B1 te laag is, zal een nieuw, facultatief B2-examen worden ontwikkeld. In het najaar van 2016 zijn voor dit B2-examen een conceptsyllabus en een prototype ontwikkeld.

Zie ook: Feiten en cijfers > Centrale examens mbo

2.5 Staatsexamens vo

Dit jaar stond in het teken van het 150 jarig bestaan van de staatsexamens vo. In maart is dit feestelijk gevierd in de Janskerk in Utrecht. Daar werd het jubileumboek *1866-2016, 150 jaar staatsexamens*, gepresenteerd. Voor de tweede keer was de Vlaamse staatsexamencommissie op bezoek en voor het eerst werden over de staatsexamens vo Kamervragen gesteld.

150 jaar staatsexamens, oud maar springlevend

Honderdvijftig jaar geleden, in 1866, vond voor het eerst in Nederland onafhankelijke landelijke examinering plaats in de vorm van het staatsexamen. Een examen dat opgesteld, afgenomen en beoordeeld was namens de overheid. Anno 2016 zijn de staatsexamens nog springlevend. Ondanks de brede toegankelijkheid van het onderwijs anno 2016 floreert het staatsexamen. Het aantal kandidaten dat staatsexamen doet, is tussen 2008 en 2016 verdubbeld; het aantal kandidaten in het voortgezet speciaal onderwijs is bijna verdrievoudigd.

Dat de staatsexamens nog springlevend zijn, bleek wel tijdens de bijeenkomst in de Janskerk in Utrecht op 19 maart ter gelegenheid van het jubileum 150 jaar staatsexamens voortgezet onderwijs. Vele examinatoren en andere mensen die nauw bij de staatsexamens betrokken zijn, blikten terug, en vooral vooruit naar de toekomst van de staatsexamens. Dagvoorzitter Patrick Nederkoorn gidste de aanwezigen op vrolijke wijze door het afwisselende programma.

Tijdens de aftrap, een gesprek met CvTE-voorzitter Pieter Hendrikse en directeur Geert van Lonkhuyzen, reflecteerden beide heren op de waarde van staatsexamens en op de positie van deze examens binnen de actuele discussie Onderwijs 2032. Tijdens een muzikaal intermezzo speelde violiste en oud-staatsexamenkandidaat Svenja Staats twee prachtige stukken muziek. Zij deed in 2014 zelf staatsexamen muziek. Haar verhaal is één van de zes bijzondere portretten in het jubileumboek *1866-2016, 150 jaar staatsexamens*.

De Vlaamse staatsexamencommissie op bezoek

In februari was er een tweedaagse uitwisselingsbijeenkomst tussen het kernteam van de Nederlandse staatsexamens en de Vlaamse staatsexamencommissie, officieel het Agentschap

voor Kwaliteit in Onderwijs en Vorming (AKOV), in samenwerking met DUO en Cito. Het seminar was een vervolg op eerdere uitwisselingsbijeenkomsten. De verdieping in elkaars praktijkervaringen stond centraal. Thema's waren de systemen van kwaliteitsborging, beleid rond leerlingen met een beperking, digitalisering van de examens en analyse-instrumenten rond validiteit en betrouwbaarheid.

Toename vso-kandidaten, daling individuele kandidaten

Ook in 2016 was er weer een lichte groei van 4 procent te constateren in het aantal kandidaten voor voortgezet speciaal onderwijs (vso). Het aantal individuele kandidaten liet een daling van 5 procent zien. Evenals vorig jaar hebben zich ongeveer 8.000 kandidaten aangemeld.

De toename in het vso is vooral toe te schrijven aan de groei van de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte kandidaten. Steeds meer vso-scholen realiseren een vorm van symbiose met een reguliere vmbo-school. Daarnaast speelt een rol dat vso-scholen in toenemende mate onderzoeken of ze hun leerlingen op de vso-school een diplomagericht traject kunnen aanbieden.

Kamervragen over de staatsexamens

Ook de politiek en media hadden dit jaar belangstelling voor de staatsexamens vo, in het bijzonder voor de staatsexamens in het vso. Op Facebook en Twitter ontstond een discussie over de zwaarte van de mondelinge examens, voor met name autistische kandidaten, en het aantal mondelingen per dag. Dat leidde aan het begin van de zomer tot Kamervragen. Staatssecretaris Dekker concludeerde in zijn antwoorden daarop dat 'de examinering voor leerlingen in het vso goed geregeld is'.¹¹

2.6 Staatsexamens Ntz

De staatsexamens Ntz fungeren als een instap in beroepsopleidingen en studierichtingen in het hoger onderwijs (hbo en wo). Daarnaast zullen veel van de deelnemers hun diploma staatsexamen Ntz gebruiken om te voldoen aan de inburgeringseis of bij een aanvraag voor naturalisatie. De meeste deelnemers blijken het diploma voor beide doelen – inschrijving opleiding en permanente verblijfstitel – in te zetten.

In 2016 hebben 15.226 anderstaligen zich ingeschreven voor het staatsexamen. In de regel schrijven kandidaten zich in voor de vier onderdelen *lezen, schrijven, luisteren* en *spreken*, maar een kandidaat kan zich ook voor minder onderdelen aanmelden. Er kunnen maximaal 510 kandidaten per week inschrijven.

Het aantal aanmeldingen was in 2016 bijna 25 procent hoger dan in 2015. Voor een groot deel is dit het gevolg van de groeiende instroom aan vluchtelingen. Aan de andere kant is er een afname van het aantal deelnemers dat zich wil inschrijven voor een studie in het hoger onderwijs. Er zijn steeds meer Engelstalige opleidingsprogramma's aan universiteiten en hogescholen.

¹¹ Uit brief 'Antwoord op schriftelijke vragen van het lid Ypma over examens in het voortgezet speciaal onderwijs' (25 augustus 2016, nummer 2016D31856).

Slagingspercentages

De prestaties van de kandidaten namen in de afgelopen jaren licht toe, zowel bij de deelvaardigheidsexamens voor Programma I als voor Programma II. Maar in 2016 was er weer een dalende trend. We kennen de oorzaken daarvan niet. We weten wel dat er steeds meer nieuwe aanbieders van talencursussen komen waar in het kader van de inburgering Nt2 wordt aangeboden, en die volgens verschillende media kwalitatief minder goed onderwijs bieden.

Nog steeds slaagt tussen de 56 en 70 procent van de deelnemers meteen de eerste keer.

Zie ook: Feiten en cijfers > Staatsexamens Nt2

Nieuwe digitale omgeving voor de staatsexamens Nt2

In 2016 zijn grote stappen gezet voor de overgang van de staatsexamens Nt2 naar nieuwe software; we verhuizen van de sinds bijna 17 jaar gebruikte softwareomgeving RelanPro naar het voor de staatsexamens Nt2 nieuwe pakket Facet. Opgaven zijn in 2016 overgezet naar Facet en vervolgens hebben aankomende kandidaten een deel van de opgaven uitgetest in realistische situaties. In 2017 zal ook het beoordelen van de onderdelen Spreken en Schrijven naar Facet worden overgebracht. Beoordelaars worden daartoe omgeschoold.

Handreiking beoordeling taalvaardigheid anderstaligen in het mbo

Op verzoek van het ministerie van OCW en de MBO Raad heeft het CvTE een handreiking geschreven die mbo-instellingen kunnen gebruiken bij de inrichting van de instellingsexamens voor het generieke examenonderdeel Nederlandse taal bij anderstalige studenten (met name vluchtelingstudenten). Er zijn ook doorstroomprofielen gepubliceerd.

Anderstalige studenten zijn net als alle mbo-studenten verplicht bij de afronding van hun mbo-opleiding aan te tonen dat zij het Nederlands op niveau 2F of 3F beheersen. De *Handreiking examinering anderstaligen in het mbo* die in juli 2016 verscheen, biedt een antwoord op de vraag op welke wijze een mbo-instelling rekening kan houden met specifieke kenmerken van anderstalige studenten bij de inrichting van de instellingsexamens Nederlandse taal. De adviezen dragen eraan bij dat de examinering van anderstalige studenten op verschillende instellingen in hoofdlijnen op vergelijkbare wijze plaatsvindt en kunnen zorgen voor gelijke kansen voor anderstalige studenten bij het behalen van een mbo-diploma.

2.7 Computereksamensysteem Facet

Facet is het computereksamensysteem waarmee de digitale centrale examens en toetsen worden afgenomen in zowel po, vo als mbo. In 2016 werden ruim één miljoen examens en toetsen succesvol afgenomen in Facet, waarmee Facet zijn waarde heeft bewezen.

2.7.1 De organisatie

In 2015 is Facet vanuit een projectorganisatie overgedragen naar de bestaande organisaties binnen het CvTE en DUO. Over de besturing en de taakverdeling in de samenwerking tussen het CvTE en DUO is in 2016 overeenstemming bereikt tussen OCW, DUO en het CvTE. Het CvTE heeft als regisseur eindverantwoordelijkheid voor de functionaliteit en de kwaliteit van Facet. DUO verzorgt de uitvoering van zowel de ontwikkeling van nieuwe programmatuur en de operationele ondersteuning voor gebruikers (de helpdesk) als het onderhoud en het beheer, om zo de kwaliteit van Facet te waarborgen.

2.7.2 Ontwikkelingen in Facet

De ontwikkeling van Facet gaat door. In 2016 heeft de ontwikkeling van Facet grotendeels in het teken gestaan van de toetsen en examens in twee nieuwe onderwijsvelden, het basisonderwijs en de sector Ntz. Facet is geschikt gemaakt voor afname en rapportage van de Centrale Eindtoets en voor de afname van de staatsexamens Ntz.

Specifieke vermelding verdient de oplevering van de rekenopgaven-etage, sinds 2016 een nieuw onderdeel in Facet. In de opgavenetage wordt ongeveer 90 procent van de rekenopgaven die in het voorgaande schooljaar zijn afgenomen, openbaar gemaakt.

Bestaande functionaliteit van Facet is op basis van de ervaringen in de praktijk verbeterd. Dit geldt voor het normeringsproces en het proces voor de tweede correctie van centrale examens. Daarnaast is er gewerkt aan verbeteringen van de verwerkingscapaciteit en de responstijden, om wachttijden tot een minimum te beperken.

2.7.3 Breder inzet van Facet

Vanuit verschillende partijen is er belangstelling om Facet te gaan gebruiken. In 2016 heeft het CvTE op verzoek van OCW een onafhankelijk onderzoek laten uitvoeren, om advies uit te laten brengen welke stappen nodig zijn om Facet als 'dienst', of als 'open-source-product' naar de markt over te dragen zonder daarbij de markt al te veel te verstoren. De resultaten van dit onderzoek worden begin 2017 aan OCW aangeboden.

2.8 Kandidaten met een beperking

De Wet gelijke behandeling op grond van chronische ziekte of handicap verplicht de school om de wijze van examinering aan te passen. Ook bij centrale toetsen en examens in het vo en het mbo en bij de Centrale Eindtoets po moet de school blijven binnen de kaders die volgen uit de regelgeving rondom de examens en de exameneisen. Dat maakt soms direct overleg met het CvTE noodzakelijk.

Ook in 2016 is, waar nodig, in overleg met scholen bij de centrale examens in circa twintig situaties individueel maatwerk toegepast, variërend van pauzes en meer extra tijd dan standaard tot een mondelinge afname.

Voor kandidaten met dyscalculie of ernstige rekenproblemen werd dit jaar voor het eerst ook een mondelinge afname aangeboden. Deze werd afgenomen door twee examinatoren van het CvTE op een centrale locatie. Het mondeling is bedoeld voor leerlingen die ook bij de speciale ER-rekentoets nog niet kunnen laten zien wat zij kunnen, doordat zij geblokkeerd worden door rekenangst, of door interferentie van meerdere beperkingen.

De examinatoren beoordelen op de analyse van het rekenprobleem, de aanpak (het concrete rekenwerk), en de reflectie op het resultaat: wat betekent het getal dat je eruit krijgt eigenlijk? Bij een schriftelijke of digitale examinering kan een probleem bij de aanpak (onvoldoende beheersing van de rekenregels) ertoe leiden dat op beide andere, minstens even essentiële facetten niet kan worden beoordeeld. In een mondelinge afname lukt dat wel.

Aan het mondeling deden in totaal elf kandidaten mee uit vmbo, havo en mbo. Als het resultaat bij de uitslag mee had geteld, zouden tien kandidaten zijn geslaagd, één kandidaat zou zijn gezakt.

2.9 Centrale examens in het Caribisch gebied

Het Caribisch deel van het Koninkrijk bestaat uit de zes eilanden Curaçao, Aruba, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Het CvTE heeft met alle zes te maken maar op een verschillende manier.

Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn sinds 10 oktober 2010 'bijzondere gemeenten', ook wel aangeduid als 'Caribisch Nederland'. Daar geldt de Nederlandse onderwijswetgeving, waarbij bij examinering rekening gehouden wordt met de lokale context. Curaçao, Aruba en Sint Maarten zijn zelfstandige landen in het Koninkrijk, die hun eigen onderwijsbeleid bepalen. Vanwege de doorstroming naar het hoger onderwijs in Nederland willen zij nauw aansluiten bij de ontwikkelingen in Nederland. Het contact tussen het CvTE en de examenbureaus van deze drie eilanden speelt daarin een belangrijke rol.

Op Bonaire werden in 2016 voor de tweede keer centrale examens geheel volgens de Nederlandse regelgeving (met waar nodig aanpassingen voor de BES-eilanden) afgenomen; op Sint Eustatius voor de eerste keer. Dankzij de ervaringen uit 2015 en de grote inzet van betrokkenen op de scholen en bij DUO, verliep een en ander soepel.

Het afnemen van examens op de BES-eilanden kan niet automatisch volgens onze standaard regels. Zo is het onpraktisch om de scholen voor de eerste en tweede correctie te *poolen* met scholen in Europees Nederland; de tweede correctie verloopt daarom via de staatsexamens vo. Logistiek is dat een behoorlijke klus; het examenwerk moet namelijk worden gescand. Eerste en tweede correctie verliepen goed en zorgvuldig.

Voor sommige centrale examens geldt dat er zo verstrekkende inhoudelijke aanpassingen nodig zijn dat er daarom wordt gekozen voor een mondelinge afname. Dat is de gedragslijn die ook in Nederland wordt gevolgd, bijvoorbeeld bij aanpassing van het examen kunst algemeen voor leerlingen met een auditieve of visuele beperking. In 2016 werden de centrale examens maatschappijleer 2 vmbo, geschiedenis havo en kunst algemeen havo mondeling afgenomen, door de eigen docent en een gecommitteerde van het CvTE.

Ten behoeve van de flexibele digitale examens bb en kb en de rekentoets, die officieel in Caribisch Nederland nog niet is ingevoerd, hebben de scholen op Bonaire en Sint Eustatius Facet geïnstalleerd. Installatie met begeleiding op afstand gaat niet vanzelf, maar het is gelukt. Dit geldt ook voor Aruba en Sint Maarten die als onafhankelijke landen binnen het Koninkrijk een eigen onderwijspolitiek mogen voeren, maar voor rekenen en ook voor andere onderdelen van het examen, graag aansluiten bij ontwikkelingen in Nederland.

2.10 Referentieniveaus

In aanvulling op het project Referentiesets heeft het ministerie van OCW het CvTE en Stichting Cito de opdracht gegeven ankersets taalverzorging 1F en 2F te ontwikkelen. Deze ankersets zijn bedoeld voor het primair onderwijs (po). Het hoofddoel van het project ankersets taalverzorging is het opleveren van referentiecesuren taalverzorging 1F en 2F.

Ankersets taalverzorging

In september 2016 heeft het CvTE de openbare ankersets taalverzorging 1F en 2F publiek toegankelijk gemaakt.¹² Een ankerzet bestaat uit opgaven die samen (zo goed mogelijk) inhoudelijk het referentieniveau representeren. Op de hele set met opgaven wordt ook een presentatiestandaard gelegd die aangeeft wanneer een leerling het betreffende referentieniveau gehaald heeft.

Op deze manier maakt het CvTE aan het onderwijsveld duidelijk hoe de landelijke referentiecesuren taalverzorging 1F en 2F tot stand zijn gekomen. Deze cesuren worden gehanteerd in de Centrale Eindtoets po en in andere (eind)toetsen die rapporteren over het referentieniveau taalverzorging. Tijdens deze zogenaamde headstart konden (commerciële) toetsaanbieders de referentiecesuur taalverzorging overbrengen op hun eigen toetsen taalverzorging. Nu de ankersets gepubliceerd zijn, is de 'headstart' ankeronderzoek taalverzorging ten einde.

Ontwikkeling ankersets mondelinge taalvaardigheid

OCW heeft het CvTE en Stichting Cito opgedragen om, in lijn met het project ankersets taalverzorging, ook ankersets mondelinge taalvaardigheid 1F en 2F te ontwikkelen. Doel van dit project is het ontwikkelen van referentiecesuren (prestatiestandaarden) voor mondelinge taalvaardigheid 1F en 2F in het primair onderwijs.

Toetsontwikkelaars en uitgeverijen kunnen deze ankersets gebruiken als uitgangspunt voor de referentiecesuur op hun eigen toetsen mondelinge taalvaardigheid. Dat kunnen ze onderzoeken in een ankeronderzoek. Zo dragen de ankersets bij aan vergelijkbare prestatie-eisen voor leerlingen, ongeacht de toets die zij maken.

Zie voor meer informatie: www.referentiesets.nl

¹² Informatie daarover is te vinden op de website www.referentiesets.nl.

Feiten en cijfers
2016

Centrale Eindtoets po

In totaal hebben 143.019 leerlingen van 5.256 scholen deelgenomen aan de Centrale Eindtoets 2016. Van alle leerlingen die in groep 8 van het regulier basisonderwijs zitten heeft 77% de Centrale Eindtoets gemaakt. Leerlingen hebben de toets kunnen maken op het niveau N of B, op papier of digitaal.

Voor 142.806 leerlingen was er een standaardscore beschikbaar en daarmee een advies best passend

brugklatype (zie eerste tabel). Van deze leerlingen zaten 141.144 leerlingen in groep 8 van het reguliere basisonderwijs.*

Van de leerlingen uit het reguliere basisonderwijs die deelnamen aan de Centrale Eindtoets deed 66% mee aan het facultatieve onderdeel wereldoriëntatie. Het onderdeel wereldoriëntatie telt niet mee voor het advies best passend brugklatype.

Aantal leerlingen dat de Centrale Eindtoets 2016 maakte waarvoor standaardcores beschikbaar zijn, naar toetsversie en schooltype (Bron: Cito)

2016	papier		digitaal		totaal
	Basis	Niveau	Basis	Niveau	
reguliere basisschool	110.645	26.948	2.172	1.379	141.144
speciaal basisonderwijs (sbo)	112	269	1	17	399
speciaal onderwijs ((v)so)	437	526	31	64	1.058
buitenlandse school (NOB)	144	12	32	0	188
onbekend / vo	17	0	0	0	17
totaal	111.355	27.755	2.236	1.460	142.806

Aantal uitgebrachte schooladviezen uitgesplitst naar brugklatype (Bron: Cito)

	aantallen			percentages		
	bo	so/sbo	totaal	bo	so/sbo	totaal
advies vo						
vmbo-b	10.567	657	11.224	7,5%	45,1%	7,9%
vmbo-bb/kb	15.745	293	16.038	11,2%	20,1%	11,3%
vmbo-kb	11.166	125	11.291	7,9%	8,6%	7,9%
vmbo-gt	16.363	124	16.487	11,6%	8,5%	11,6%
vmbo-gt / havo	20.301	109	20.410	14,4%	7,5%	14,3%
havo	14.877	58	14.935	10,5%	4,0%	10,5%
havo / vwo	25.557	62	25.619	18,1%	4,3%	18,0%
vwo	26.568	29	26.597	18,8%	2,0%	18,7%
totaal	141.144	1.457	142.601	100,0%	100,0%	100,0%

* Een leerling krijgt geen standaardcore (en daarmee geen advies best passend brugklatype) als deze bij taal (135 opgaven), rekenen (85 opgaven) of beide minder dan 50% van de opgaven gemaakt heeft.

Centrale examens vo

Totaal aantal kandidaten

De vermelde aantallen zijn de aantallen ingeschreven kandidaten bij het begin van het cursusjaar, zoals verstrekt door DUO (bron: Cito, Examenverslag 2016).*

	vmbo bb	vmbo kb	vmbo gl/tl	havo	vwo	totaal
2010	23.052	32.605	55.183	54.450	40.900	206.190
2011	21.935	28.366	52.824	56.700	39.900	199.725
2012	20.694	28.098	53.662	57.037	39.691	199.182
2013	20.441	27.700	56.194	55.253	38.412	198.000
2014	20.858	28.716	57.311	55.771	37.536	200.192
2015	21.174	29.809	59.531	58.400	38.734	207.648
2016	21.353	30.894	60.826	60.915	38.975	212.963

* De aantallen kandidaten zijn gebaseerd op het aantal door scholen bestelde centrale examens bij DUO. Het aantal kandidaten dat feitelijk examen doet, ligt gemiddeld genomen enkele procenten lager omdat scholen bij het opgeven van de aantallen soms een zekere marge aanhouden.

Aantal centrale examens vo exclusief digitale examens

Het CvTE stelt, voor wat betreft de centrale examens voor het vo, de syllabi vast waarin de examenstof uit het examenprogramma gespecificeerd wordt. Tevens geeft het de opdracht om de opgaven tot stand te brengen en deze vast te stellen. Daarnaast is het CvTE onder meer belast met het bepalen van het examen-

rooster, de toegestane hulpmiddelen en de beoordelingsnormen.

Hieronder het totaal aantal papieren centrale examens voor de drie tijdvakken (eerste, tweede en derde tijdvak) in 2016 (bron: Cito, Examenverslag 2016).

schooltype	1 ^e tijdvak	2 ^e tijdvak (herkansing)	3 ^e tijdvak (augustus)	totaal
havo/vwo	61	59	59	179
vmbo algemene vakken	49	48	46	143
vmbo beroepsgericht	113	2	2	117
totaal	223	109	107	439

Aantal uitgeleverde digitale examens en toetsen

Naast de centraal schriftelijke examens op papier zijn er centrale examens en toetsen waarbij de computer wordt gebruikt. Voor de meeste digitale centrale examens wordt Facet gebruikt.

In het vo worden in Facet aangeboden: de centrale examens vmbo bb en kb, de minitoetsen als onderdeel van de cspe's en de rekentoets vo. Daarnaast worden

voor de cspe's een aantal ICT-applicaties ingezet, zoals een boekhoudprogramma of CAD-programmatuur. Bij de kunstvakken vmbo gl/tl, havo en vwo schrijven kandidaten hun antwoorden op papier en wordt de computer als hulpmiddel gebruikt om de bronnen te tonen (in Autoplay).

schooltype	digitale examens	aantal vakken
vmbo bb	algemene vakken (flexibel) m.u.v. Frans, Spaans, Turks en Arabisch	10
vmbo kb	algemene vakken (flexibel) m.u.v. Frans, Spaans, Turks en Arabisch	10
vmbo gl/tl	muziek, dans, drama (Autoplay, correctie op papier)	3
havo	kunst (algemeen), muziek (Autoplay, correctie op papier)	2
vwo	kunst (algemeen), muziek (Autoplay, correctie op papier)	2
vmbo beroepsgericht	minitoetsen en ICT-opdrachten cspe's (oude stijl)	84
vmbo beroepsgericht	minitoetsen en ICT-opdrachten cspe's (profielvakken)	27

Rekentoets vo

Rekentoets vo: aantal kandidaten per niveau en per periode

periode	2F	3F	totaal
januari 2016	70.000	62.000	132.000
maart 2016	47.000	56.000	103.000
juni/juli 2016	80.000	62.000	142.000
totaal	197.000	180.000	377.000

Aantallen kandidaten rekentoets 2A per periode

	januari	juni
aantal kandidaten	8.240	6.725

Aantal kandidaten 3S vwo

rekentoets 3S	maart 2016
aantal kandidaten	1.156

Rekenen ER vo: aantal kandidaten

2016	aantal kandidaten
vmbo bb	960
vmbo kb	1116
vmbo gt	580
havo	292
vwo	16

Zie voor meer informatie over de rekentoets 2A, 3S en ER de pagina *Rekentoets vo* op Examenblad.nl.

Centrale examens mbo

Rekenen: aantal kandidaten per examen per afnameperiode

periode	rekenen 2A	rekenen 2F	rekenen 3F
jan/feb 2016	334	30.000	26.000
mrt/apr 2016	-	35.000	29.000
mei/jun 2016	1.325	21.000	20.000
sept 2016	-	2.000	2.000
nov/dec 2016	277	30.000	32.000
totaal	1.936	118.000	109.000

Nederlandse taal: aantal kandidaten per examen per afnameperiode

periode	Nederlandse taal 2F	Nederlandse taal 3F
jan/feb 2016	31.000	25.000
mrt/apr 2016	30.000	26.000
mei/jun 2016	17.000	16.000
sept 2016	3.000	1.000
nov/dec 2016	33.000	36.000
totaal	114.000	104.000

Engels B1 mbo 4: aantal kandidaten

---

periode	aantal kandidaten
feb 2016	17.000
april 2016	21.000
dec 2016	30.000
totaal	68.000

Rekenen ER mbo: aantal kandidaten naar opleiding

2016	aantal kandidaten
entree	16
mbo 2	259
mbo 3	244
mbo 4	856
totaal	1.375

Staatsexamens vo

In 2016 is er opnieuw een toename van het aantal vso-kandidaten te constateren. De mogelijkheid voor bb- en kb-kandidaten om ook staatsexamen te doen en de grotere diploma-gerichtheid van vso-scholen verklaren

de toename. Het aantal individuele kandidaten is in 2016 wat minder. Het totaal aantal kandidaten is hetzelfde als in 2015.

Totaal aantal kandidaten

	vso	vmbo en havo/vwo (niet afkomstig van vso-scholen)	totaal
2010	2.009	2.703	4.712
2011	2.284	2.853	5.137
2012	2.746	3.198	4.944
2013	2.851	3.379	6.230
2014	3.600	3.459	7.059
2015	4.089	3.713	7.802
2016	4.249	3.549	7.798

Verhouding mondelinge en schriftelijke examens

De staatsexamens vmbo, havo en vwo bestaan evenals de eindexamens vo uit twee gedeelten: het centraal eindexamen en het college-examen. Het centraal (schriftelijk) examen is identiek aan het centraal examen van de reguliere scholen en wordt ook op

hetzelfde moment afgenomen. Het college-examen bestaat uit een mondeling examen, bij een aantal vakken aangevuld met een schriftelijk of praktisch college-examen.

schriftelijk	vmbo	havo	vwo	totaal
2010	1.737	6.409	5.571	13.717
2011	1.783	6.573	4.775	13.131
2012	1.505	6.140	5.167	12.812
2013	1.546	6.141	5.227	12.914
2014	1.813	5.795	5.131	12.739
2015	1.688	5.541	6.207	13.436
2016	1.862	5.336	5.481	12.679

mondeling	vmbo	havo	vwo	totaal
2010	1.267	3.771	2.996	8.034
2011	1.332	3.939	3.047	8.318
2012	1.356	4.492	3.748	9.596
2013	1.595	4.788	3.971	10.354
2014	1.598	4.038	3.689	9.325
2015	1.430	3.729	4.570	9.729
2016	1.285	3.763	4.832	9.880

Aantal uitgegeven diploma's

schooltype	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
vwo - deels inwisseling ¹	168	188	202	206	157	163	122
vwo - volledig pakket ²	5	5	3	5	2	9	7
vwo - uitsluitend inwisseling ³	3	7	21	33	36	55	29
totaal vwo	176	200	226	244	195	227	158
havo - deels inwisseling	415	403	416	332	329	257	282
havo - volledig pakket	52	46	63	73	42	57	32
havo - uitsluitend inwisseling	6	3	8	5	20	20	51
totaal havo	473	452	487	410	391	334	365
vmbo tl - deels inwisseling	607	489	462	438	361	324	308
vmbo tl - volledig pakket	288	368	386	338	282	329	282
vmbo tl - uitsluitend inwisseling	12	15	15	623	4	3	10
vmbo tl o.g.v. gl - uitsluitend inwisseling	789	672	666	10	731	686	646
vmbo bb, kb en gl - deels inwisseling	53	15	15	17	14	33	11
vmbo bb, kb en gl - volledig pakket	-	-	-	-	-	-	-
vmbo bb, kb en gl - uitsluitend inwisseling	5	2	1	8	1	8	2
totaal vmbo	1.754	1.561	1.545	1.434	1.393	1.383	1.259
totaal vwo/havo/vmbo	2.403	2.213	2.258	2.088	1.979	1.944	1.782

1 Deels inwisseling: kandidaten leggen examens af in een aantal vakken en wisselen vervolgens de verkregen cijferlijst met de eerder verkregen cijferlijst in tot een diploma.

2 Volledig pakket: kandidaten leggen examens af in alle vakken die nodig zijn voor het behalen van een diploma.

3 Uitsluitend inwisseling: kandidaten verkrijgen diploma uitsluitend door inwisseling van een cijferlijst.

Staatsexamens Nt2

Het CvTE is verantwoordelijk voor de inhoud en de organisatie van de staatsexamens Nt2. Dit houdt onder meer in dat het CvTE belast is met het verstrekken van exameninformatie, het tot stand brengen en vaststellen van opgaven, het inschrijven van kandidaten en het uitreiken van diploma's en certificaten. Voor een complete opsomming van de taken wordt verwezen naar de *Wet College voor toetsen en examens*.

Met het behalen van het diploma *Staatsexamens Nt2* kunnen anderstalige kandidaten laten zien dat ze de Nederlandse taal voldoende beheersen om in Nederland te kunnen werken of studeren. Een examenprogramma bestaat uit vier onderdelen: lezen, luisteren, schrijven en spreken. Als een kandidaat voor alle vier examenonderdelen is geslaagd, krijgt hij het diploma *Staatsexamens Nt2*. Kandidaten kunnen dus meerdere keren aan een of meer staatsexamenonderdelen deelnemen.

Aantal deelnemingen staatsexamens Nt2

	programma I	programma II	totaal
2010	27.330	23.000	50.330
2011	39.750	27.800	67.550
2012	49.191	27.852	77.043
2013	30.876	20.107	50.983
2014	17.474	17.026	34.500
2015	12.488	14.804	27.292
2016	13.787	16.538	30.325

Aantal unieke kandidaten staatsexamens Nt2

	programma I	programma II	totaal
2010	9.756	7.965	17.721
2011	13.743	9.694	23.437
2012	16.126	9.494	25.620
2013	10.118	6.661	16.779
2014	5.186	4.743	9.929
2015	4.183	4.577	8.760
2016	6.117	6.724	12.841

Aantal uitgegeven waardepapieren, staatsexamens Ntz

	certificaten	diploma's (rechtstreeks)	diploma's (inwisselingen)	diploma's totaal
2010	9.544	3.980	1.796	5.776
2011	12.783	4.910	2.269	7.179
2012	14.806	4.828	2.905	7.733
2013	10.179	3.827	2.676	6.503
2014	6.977	2.701	1.826	4.527
2015	5.540	2.140	1.656	3.796
2016	6.974	1.924	1.829	3.753

Slagingspercentages staatsexamens Ntz, programma I 2011-2016

	lezen	schrijven	luisteren	spreken	gemiddeld
2011	59	53	47	65	56
2012	53	52	47	63	54
2013	61	57	59	69	62
2014	59	66	58	71	64
2015	70	65	65	65	66
2016	62	66	56	59	61

Slagingspercentages staatsexamens Ntz, programma II 2011-2016

	lezen	schrijven	luisteren	spreken	gemiddeld
2011	73	69	64	84	73
2012	65	68	66	82	70
2013	76	74	76	87	78
2014	70	81	75	84	78
2015	71	76	75	76	75
2016	62	70	70	67	67

Toets- en Examenlijn

De Toets- en Examenlijn is het centrale informatiepunt voor alle informatie die vanuit de sectoren po, vo en mbo naar het CvTE en vanuit het CvTE naar de sectoren gaat. Was de Examenlijn voorheen alleen in de examenperiode vo actief ten behoeve van de informatievoorziening over de centrale examens voortgezet onderwijs, de laatste jaren vindt de informatievoorziening gedurende het gehele jaar plaats en ook niet meer alleen voor het vo. De taken van het CvTE hebben zich uitgebreid; zaken als ER, leerlingen met beperkingen, taal en rekenen mbo, rekentoets vo en de Centrale Eindtoets

primair onderwijs zijn aan het palet toegevoegd. Dit heeft gevolgen gehad voor de Toets- en Examenlijn.

Om de beantwoording van alle vragen over de centrale examens vo te stroomlijnen is er het *Examenloket*. Dit Examenloket is sinds maart 2014 de algemene ingang voor alle vragen over examens en over de rekentoets in het voortgezet onderwijs. Bij specifieke, inhoudelijke vragen over de centrale examens of de rekentoets vo neemt de Toets- en Examenlijn van het CvTE de beantwoording van de vragen van het Examenloket over.

Aantal meldingen per sector ten opzichte van het totaal in 2016

1 januari – 31 december 2016

	Toets- en Examenlijn	percentage van totaal
computerexamens	198	5%
DTT (vo)	326	7%
mbo	816	18%
staatsexamens vo en Ntz	109	2%
po	177	4%
centrale examens vo	2.613	58%
rekentoets vo	203	5%
algemeen CvTE	26	1%
totaal	4.468	100%

Centrale examens vo

Aantal meldingen over centrale examens vo tijdens de examenperiode (1 april - 31 juni 2016)

	Toets- en Examenlijn vo	percentage van totaal
inhoudelijke opmerkingen examens vmbo	442	23%
inhoudelijke opmerkingen examens havo/vwo	552	30%
computerexamens	59	3%
beperking	252	14%
overige	554	30%
totaal	1.859	100%

Aantal meldingen centrale examens vo buiten de examenperiode (1 januari – 31 maart en 1 juli – 31 december)

	Toets- en Examenlijn vo	percentage van totaal
afname	70	7%
hulpmiddelen	62	6%
beperking (incl. rekenen)	408	39%
organisatie en logistiek	69	7%
syllabus/examenprogramma	98	9%
wet- en regelgeving	101 (waarvan 90 doorgestuurd)	10%
overige	229	22%
totaal	1.037	100%

Rekenoets vo

Aantal meldingen over de rekenoets vo in 2016 (1 januari – 31 december 2016)

	Toets- en Examenlijn rekenoets vo	percentage van totaal
afname	107	36%
dyscalculie	27	9%
wet- en regelgeving	38 ¹	9%
overige	126	42%
totaal	298	100%

Centrale examens mbo

Aantal meldingen over de centrale examens mbo gedurende in 2016 (1 januari – 31 december 2016)

	Toets- en Examenlijn mbo	percentage van totaal
afname	101	12%
beperking	251	29%
organisatie en logistiek	101	12%
wet- en regelgeving	103 ²	12%
overige	299	35%
totaal	855	100%

Overzicht voorlichting en informatiebronnen

College voor Toetsen en Examens

- www.cvte.nl
- Informatievoorziening via twitteraccount @hetcvte

Centrale Eindtoets po

- www.centraleeindtoetspo.nl
- Brochure *De Centrale Eindtoets in 2017, informatie voor scholen*
- Ouderkrant *De Centrale Eindtoets in 2017, informatie voor ouders*

Centrale examens vo

- Maart- en Septembermededelingen, zie www.examenblad.nl
- Toets- en Examenlijn voor vragen van docenten gedurende afnameperiode
- www.examenblad.nl
hieraan is een mailsysteem gekoppeld waarmee scholen gericht geïnformeerd kunnen worden.
- www.mijneindexamen.nl
- Voorlichtingsfilm over totstandkoming centrale examens en normering (zie [Examenblad.nl](http://www.examenblad.nl) > Onderwerpen > Examencyclus).
- Normering via [Examenblad.nl](http://www.examenblad.nl) > Onderwerpen > Examencyclus.
- Naar relevantie en/of behoefte vindt terugkoppeling plaats op evaluaties en/of examenbesprekingen van vakverenigingen.

Centrale rekentoets vo en rekenexamens mbo

Behalve via de reguliere kanalen [Examenblad.nl](http://www.examenblad.nl) en [Examenbladmbo.nl](http://www.examenbladmbo.nl) is informatie verstrekt op de volgende wijzen:

- Voorlichtingsfilm over constructie en normering: *De rekentoets & het rekenexamen, hoe komen ze tot stand?* zie het YouTube-kanaal van het CvTE: <https://www.youtube.com/user/CollegevoorExamens>
- Voorbeeldtoetsen en -examens via: <http://oefenen.facet.onl>

Centrale examens mbo

- www.examenbladmbo.nl
hieraan is een mailsysteem gekoppeld waarmee instellingen gericht geïnformeerd kunnen worden.
- Brochure *Centrale (pilot)examens in het mbo: Nederlandse taal, rekenen en Engels* (studiejaar 2015-2016)
- Brochure *Centrale examinering Engels voor mbo 4* (studiejaar 2016-2017).

Staatsexamens vo

- Staatsexamenregelingen, vakinformatie en procedures, via:
<https://www.duo.nl/particulier/staatsexamenkandidaat/>

Staatsexamens Ntz

- Informatie ten behoeve van zaken als aanmelding, betaling, uitslag via DUO/Examendiensten:
<https://www.duo.nl/particulier/staatsexamenkandidaat/>
- Inhoudelijke informatie over de examens, wat er van deelnemers verwacht wordt, voorbeeldexamens, adressen van instituten waar cursussen worden gegeven, specifieke informatie voor mensen die doorverwijzen en staatsexamenregelingen en procedures via de website van het CvTE: www.staatsexamensntz.nl
- Nieuwsbrief over de staatsexamens Ntz: *Informatiebulletin voor beroepsopleidingen, werkgevers en gemeenten*

Jaaroverzicht officiële regelingen en vaststellingen in 2016

titel	grondslag	publicatiedatum
Regeling aangewezen vakken tweede tijdvak centrale examens vo 2016	Wet CVTE artikel 2 lid 6 onderdeel b; Eindexamenbesluit VO art 37 lid 4	29-02-2016; SC 2016-10080
Wijziging van de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen VO 2015	Wet CVTE artikel 2 lid 2 onderdeel d	29-02-2016; SC 2016-10087
Wijziging van de Regeling beoordelingsnormen staatsexamens VO en VO BES 2015	Wet CVTE artikel 2 lid 4	29-02-2016; SC 2016-10093
Wijziging van de Regeling vaststelling syllabus centraal examen mbo Nederlandse taal referentieniveau 2F en Regeling vaststelling syllabus centraal examen mbo Nederlandse taal referentieniveau 3F	Wet CVTE artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid onderdeel a;	18-05-2016; SC 2016-24944
Regeling addendum 2A bij de syllabus Rekenen vo en mbo referentieniveaus 2F en 3F.	Wet CVTE artikel 2 tweede lid, onderdeel f; artikel 2, lid 2a en artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid onderdeel a;	18-05-2016; SC 2016-24945
Wijziging van de Regeling beoordelingsnormen en de daarbij behorende scores centrale eindtoets PO	Wet CVTE artikel 2 lid 6 onderdeele	29-02-2016; SC 2016-10096
Vaststelling afnameperiodes Centrale Eindtoets primair onderwijs, schooljaar 2016-2017	Wet CVTE artikel 2 lid 6, onderdeel b	03-05-2016; SC 2016-22225
Extra afnamemoment ER-examens 2ER en 3ER eerste tijdvak (P1) centrale examinering mbo, studiejaar 2016-2017	Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB, artikel 6 lid 3;	18-05-2016; SC 2016-24972
Wijziging van de Regeling examenprotocol centrale examinering mbo 2015	Wet CVTE artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid onderdeel j	20-05-2016; SC 2016-25641
Vaststelling afnameperiode Centrale Eindtoets primair onderwijs, schooljaar 2017-2018	Wet CVTE artikel 2 lid 6, onderdeel b	01-06-2016; SC 2016-27831
Regeling toetsreglement van de centrale eindtoets po schooljaar 2016-2017	Toetsbesluit PO artikel 7	08-07-2016; SC 2016-35404
Regeling syllabi centrale examens vo 2018	Wet CVTE artikel 2 lid 2 f	21-07-2016; SC 2016-37995
Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens vo 2018	Wet CVTE artikel 2 lid 2 onderdeel g	08-07-2016; SC 2016-35399
Vaststelling Rooster voor de centrale examens van de eindexamens en de staatsexamens voortgezet onderwijs in 2018	Wet CVTE artikel 2 lid 2 onderdeel a en b	08-07-2016; SC 2016-35407
Vaststelling Tijdvakken centrale examinering mbo, studiejaar 2017-2018	Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB, artikel 6 lid 3	08-07-2016; SC 2016-35464

titel	grondslag	publicatiedatum
Regeling addendum ER bij de syllabus Rekenen vo en mbo referentieniveaus 2F en 3F	Wet CVTE artikel 2 tweede lid, onderdeel f; artikel 2, lid 2a en artikel 3; Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB artikel 6, eerste lid onderdeel a;	24-10-2016; SC 2016-55840
Regeling examenreglement en PTA staats-examens VO 2017	Wet CVTE artikel 2 lid 3; Staats-examenbesluit VO art 13 lid 1 en 2	25-08-2016; SC 2016-44526
Regeling examenreglement staatsexamens NT2 2017	Wet CVTE artikel 2 lid 5 a; Staatsexamenbesluit NT2 art 10 lid 2	24-08-2016; SC 2016-44197
Vaststelling afnameperiode Centrale Eindtoets primair onderwijs, schooljaar 2017-2018	Wet CVTE artikel 2 lid 6, onderdeel b	18-10-2016; SC 2016-54683
Wijziging van de Regeling beoordelingsnormen en de daarbij behorende scores centrale eindtoets PO	Wet CVTE artikel 2 lid 6, onderdeel e	18-10-2016; SC 2016-54679
Vaststelling van de Aanmeldprocedure Staatsexamens NT2 2018	Wet CVTE artikel 2 lid 5 a; Staats-examenbesluit NT2 art 10 lid 1	16-11-2016; SC 2015-60821
Regeling examenprogramma Staatsexamens NT2 2018	Wet CVTE artikel 2 lid 5 a; Staats-examenbesluit NT2 art 10 lid 1	16-11-2016; SC 2015-60815
Wijziging Regeling beoordelingsnormen staatsexamens NT2 2015	Wet CvTE artikel 2, lid 5, onderdeel c	16-12-2016; SC 2016-67649

Omgaan met fouten, klachten en bezwaren

Als verantwoordelijke voor centrale examens en toetsen heeft het CvTE een taak bij de behandeling van vragen en klachten over onvolkomenheden daarin en over afnames die onder verantwoordelijkheid van het CvTE plaatsvinden (staatsexamens vo en staatsexamens Nt2). Via de daarvoor beschikbare kanalen zoals de Toets- en Examenlijn en online contactformulieren weten professionals in het onderwijs het CvTE goed te vinden. Over de uitvoering van staatsexamens vo en Nt2 hebben belanghebbenden de mogelijkheid om te reageren via de website van uitvoeringsorganisatie DUO.

Klachten over de gang van zaken bij een afname van een centraal examen vo horen thuis bij de inspectie.

Deze overlegt met het CvTE over passende maatregelen die recht doen aan de kandidaat. Over gedragingen van (medewerkers van) het CvTE kan een belanghebbende conform de Algemene wet bestuursrecht (AWB) een klacht indienen via het klachtenformulier in de brochure Klachtprocedure op www.cvte.nl > Contact > Klachten.

Wet openbaarheid van bestuur

Het CvTE heeft in 2016 vijf verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) ontvangen en afgehandeld. Naar aanleiding van één Wob-verzoek is er één bezwaar ingediend.

Centrale Eindtoets po

Over de Centrale Eindtoets po zijn bij het CvTE geen klachten binnengekomen.

Centrale examens vo

---

	klachten	bezwaren	beroepszaken
2010	1	0	0
2011	3	1	0
2012	7	1	1
2013	9	0	1
2014	4	1	0
2015	0	1	0
2016	1	1	0

In 2016 is er één klacht ingediend welke informeel is afgehandeld. Er is één bezwaar ingediend en dit is afgehandeld, zie hierover onder *Wob en gevolgen*.

Wob en gevolgen

Er kwam een Wob-verzoek binnen met het verzoek om de namen bekend te maken van leden van de vo-adviescommissie grafische rekenmachine. Op grond van uitspraken van de Raad van State is besloten om, in afwijking van het eerdere beleid, de namen van voorzitters en leden van advies- en syllabuscommissies

bekend te maken – tenzij leden van deze commissies, die hiervan niet van tevoren op de hoogte zijn gesteld, daartegen bezwaar zouden maken. Voor de toekomst ligt dat anders, bij toekomstige commissies wordt meteen gemeld dat hun namen bekend worden gemaakt. Voor de vaststellingscommissies geldt deze generale openbaarmaking nog niet.

Centrale examens mbo

Over de centrale examens mbo zijn bij het CvTE drie klachten binnengekomen. Twee daarvan betroffen een calamiteit bij het rekenexamen 2F. De derde klacht

had betrekking op vertraagde cijferrapportages. De klachten zijn naar tevredenheid afgehandeld.

Staatsexamens vo

---

	klachten	bezwaren
2010	27	61
2011	11	46
2012	17	21
2013	20	60
2014	11	56
2015	23	55
2016	26	33

Het aantal klachten en bezwaren in relatie tot het aantal kandidaten is beperkt, waarbij het aantal klachten relatief gelijk gebleven is met het voorgaande jaar. Het merendeel van de klachten is echter ongegrond verklaard. De klachten handelden over incidenten in examenzalen, bejegening, organisatie

en kwaliteit van dienstverlening. Het aantal bezwaarschriften daalt verder ten opzichte van voorgaande jaren. De bezwaren hadden betrekking op aanmelding, betaling, het inleveren van werkstukken, verzoeken om uitstel. In zestien gevallen is het bewaar (gedeeltelijk) gegrond verklaard. In één geval is beroep aangetekend.

Staatsexamens Ntz

---

	klachten en bezwaren
2010	34
2011	64
2012	43
2013	30
2014	26
2015	36
2016	36

Lijst van gebruikte afkortingen

2A	eenvoudigere variant van de rekentoets 2F
3S	rekentoets voor vwo-leerlingen die meer aankunnen dan 3F
BES-eilanden	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
CE	centraal examen (vo en mbo)
Cito	Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling
cspe	centraal schriftelijk en praktisch examen (beroepsgericht)
CvTE	College voor Toetsen en Examens
CINOP	Stichting CINOP
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DTT	diagnostische tussentijdse toets
ER	ernstige rekenproblemen (en dyscalculie)
Facet	computereexamensysteem voor het afnemen van centrale toetsen en examens
ITTA	Kennisinstituut voor Taalontwikkeling Amsterdam
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
NOB	Stichting Nederlands onderwijs in het buitenland
Nt2	Nederlands als tweede taal
OCW	ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PLEXS	platform voor examensecretarissen
po	primair onderwijs
SLO	Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling
sbo	speciaal basisonderwijs
so	speciaal onderwijs
vmbo bb	basisberoepsgerichte leerweg
vmbo kb	kaderberoepsgerichte leerweg
vmbo gl	gemengde leerweg
vmbo tl	theoretische leerweg
vo	voortgezet onderwijs
vso	voortgezet speciaal onderwijs
ZBO	zelfstandig bestuursorgaan

Financiële en
personele
jaarrapportage
2016

Financiële en personele jaarrapportage 2016

Ten opzichte van 2015 is er sprake van een uitgavengroei van 8%, terwijl het budget slechts met 4% is toegenomen. Over het geheel gezien was er in 2016 een overschot van 2,3% tegen 5,8% in 2015. Het overschot in 2016 zat vooral bij het programmageld (2,9%). Bij apparaatskosten was het overschot slechts 0,5%. Van het toegekende budget is daarmee in 2016 een groter deel gebruikt dan in 2015.

Begroting 2016 versus realisatie 2016

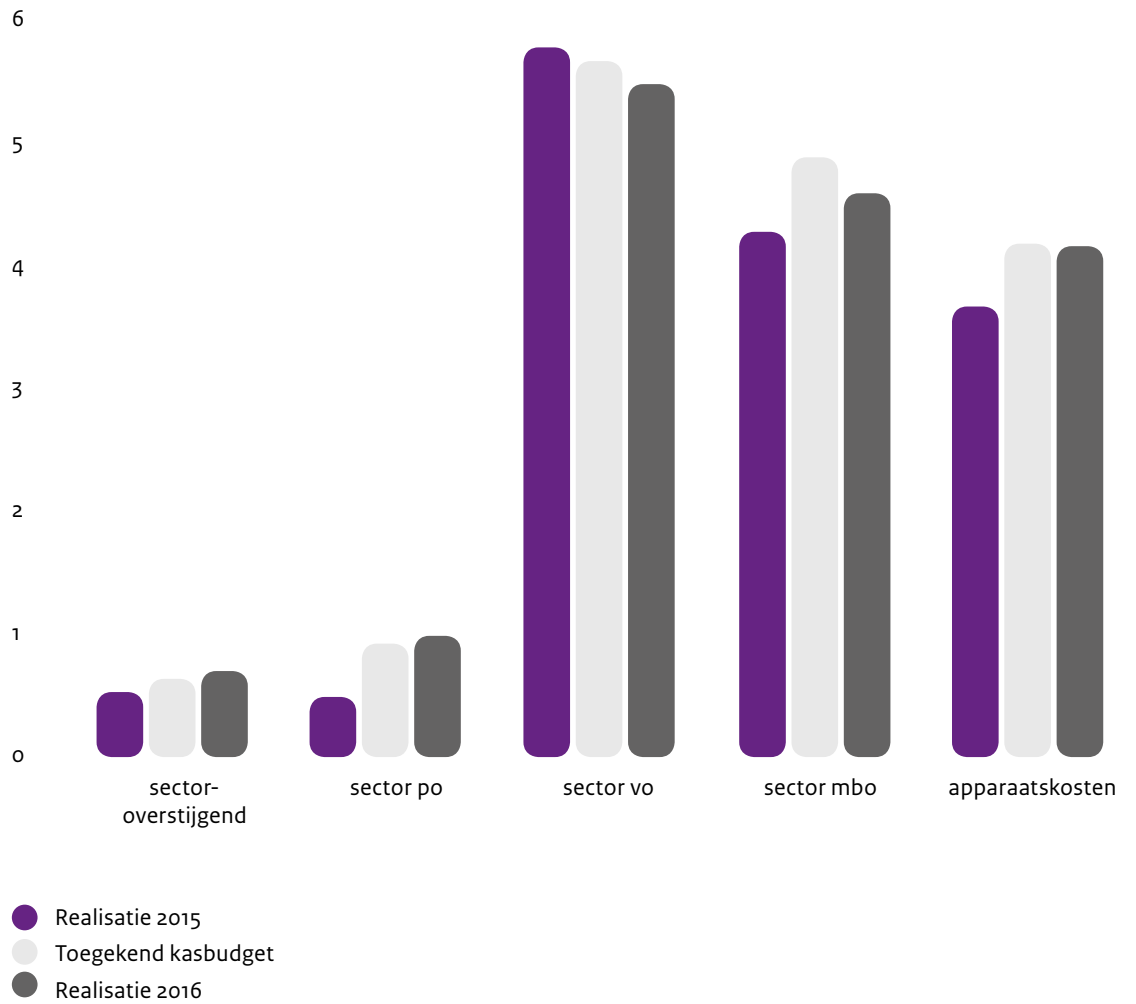

Voor 2016 is totaal 16,3 miljoen euro (in 2015 15,6) als budget toegekend en zijn de totale uitgaven uitgekomen op 15,9 miljoen (in 2015 14,7). Het aandeel programmageld (reguliere activiteiten en projecten) betreft een budget van 12,1 miljoen en 11,7 uitgaven (in 2015 11,9 resp. 11,1).

Uitgesplitst naar de sectoren met een korte verklaring van de overschotten en tekorten:

- sector overstijgend: tekort -9,3%. Dit is € 52.000 (2015 tekort € 38.000), vooral door de kosten die het CvTE maakt voor Facet, waarvoor geen budget is toegekend.
- sector primair onderwijs: tekort -6,8%. Dit is € 63.000 (2015 overschot € 27.000), doordat over de hele linie de uitgaven hoger zijn uitgekomen dan de begroting.
- sector voortgezet onderwijs: overschot +3,3%. Dit is € 187.000 (2015 tekort € 93.000), vooral de kosten van de syllabuscommissies zijn lager uitgekomen dan het budget.
- sector mbo incl. Nt2: overschot +6,0%. Dit is € 292.000 (2015 overschot € 904.000), zowel bij de centrale examens mbo als bij de staatsexamens Nt2 is minder uitgegeven dan gebudgetteerd. Bij Nt2 is het overschot door het lagere aantal examenkandidaten ingezet voor de kosten van de overgang naar Facet.
- apparaatskosten: overschot +0,5%. Dit is € 20.000 (2015 overschot € 101.000), het kleinste overschot in de geschiedenis van het CvE/CvTE.

College voor Toetsen en Examens: financiën 2015 en 2016, bedragen in miljoen €

Personele rapportage

Bezetting

In 2016 is het personeelsbestand van het CvTE toegenomen van 31,1 naar 35,6 fte. De groei met 4,5 fte betreft 7 nieuwe medewerkers, het vertrek van 1 medewerker en een vrijwillige taakvermindering bij 1 medewerker. Daarnaast liep het contract van een bbl-stagiair van 0,9 fte in 2016 af. Op 31 december 2016 zijn 7 medewerkers (5,7 fte) tijdelijk en 32 (29,9 fte) vast aangesteld. Daarnaast is er een trainee vanuit het bestuursdepartement.

Externe inhuur

Uit 2016 was er één uitzendkracht werkzaam. Daarnaast zijn er enkele externe medewerkers actief die op basis van een resultaatgerichte opdracht werkzaamheden uitvoeren rond de ontwikkeling en implementatie van Facet.

Persoonlijke ontwikkeling

In 2016 werd totaal € 65.100 op cursus- en opleidingskosten geboekt. Dit totaal is opgebouwd uit individuele en collectieve scholingsactiviteiten voor de gehele organisatie. Daarnaast worden regelmatig cursussen gevolgd die niet ten laste van het CvTE-scholingsbudget komen, maar uit het centrale OCW-budget gefinancierd worden.

Mobiliteit

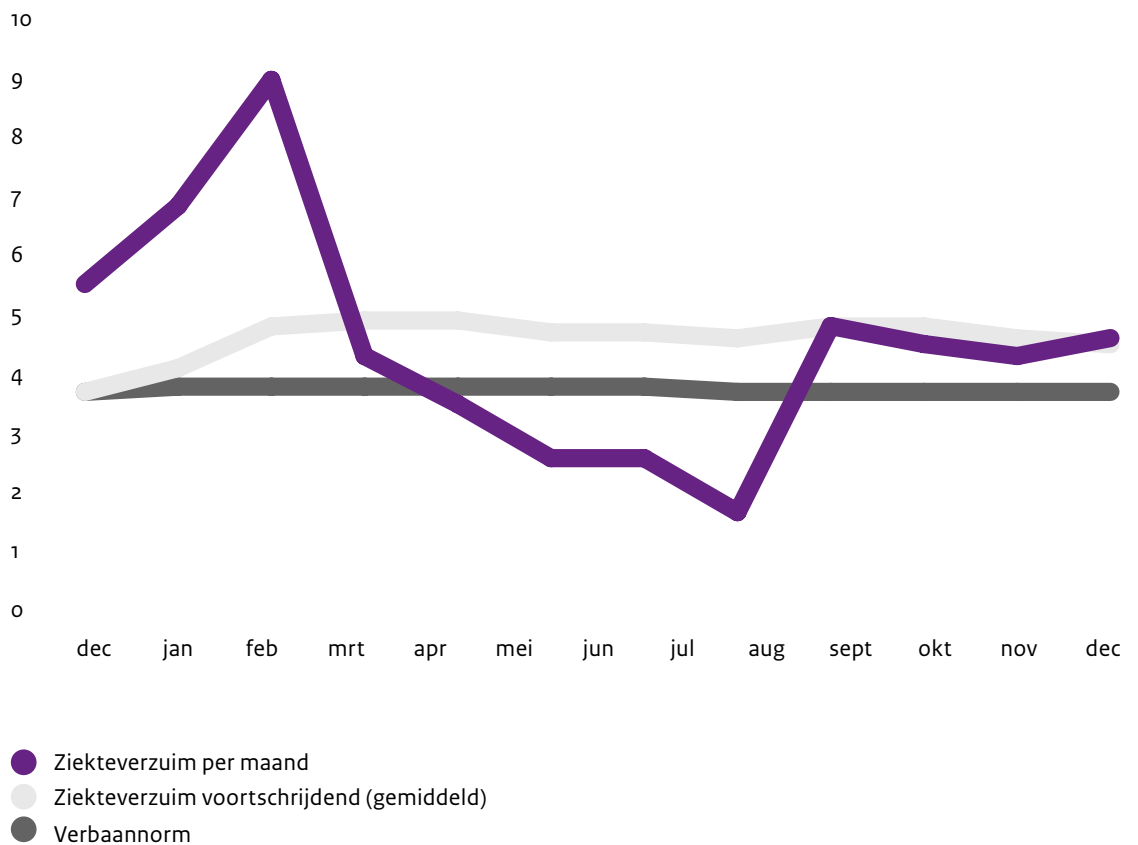
Het bureau CvTE kenmerkt zich door een relatief geringe mobiliteit. Van de 39 medewerkers zijn er 14 die zeven jaar geleden al op de loonlijst stonden. In de P-gesprekken wordt altijd aandacht besteed aan de mobiliteit. De kleinschaligheid van het CvTE, de specifieke taken en de locatie in Utrecht worden als aantrekkelijk ervaren. De uitstroom van personeel betreft dan ook vooral pensionering en afloop van tijdelijke contracten.

Ziekteverzuim

Het voortschrijdend gemiddelde is bijna het gehele jaar 2016 boven de Verbaannorm (3,7 tot 3,8%) gebleven. Na de sterke daling van het maandverzuimcijfer vanaf april is het in september weer boven de norm gekomen. Bij een relatief kleine organisatie zorgt één langdurig zieke al voor een verzuimpercentage van 2,5%. Zie tabel 2.

De verzuimfrequentie schommelt al jaren rond de 1,0, terwijl de norm voor OCW op 1,5 staat. Het verzuim boven en de frequentie onder de norm wordt verklaard uit het langdurige verzuim van enkele collega's. Naar het zich laat aanzien is er geen sprake van blijvend verzuim. In het periodieke SMT wordt aandacht geschonken aan het verzuim, de verzuimpreventie en verzuimbegeleiding.

Ziekteverzuim

Financiële rapportage 2016

begrotingspost	realisatie 2015	toegekend kasbudget 2016	realisatie 2016	% tekort (-) of overschot
Sectoroverstijgend				
Collegekosten	45.269	80.000	91.761	-14,7%
Project Toets- en Examenlijn	48.048	20.000	22.631	-13,2%
Project fraudedetectie en preventie	0	35.000		100,0%
Project CvTE-kosten Facet	130.145		150.153	
Projecten rekentoets	307.518	438.000	381.436	12,9%
Ntz Programma III	0		0	0,0%
Project advies brede inzet Facet		65.000	55.466	14,7%
Totaal sectoroverstijgend	530.980	638.000	701.448	-9,9%
Sector primair onderwijs				
Centrale Eindtoets po	150.112	188.000	238.918	-27,1%
Adaptieve Centrale Eindtoets po	335.449	736.000	748.187	-1,7%
Project ankersets taalverzorging	5.678	0	0	0,0%
Totaal sector primair onderwijs	491.239	924.000	987.105	-6,8%
Sector voortgezet onderwijs				
Syllabuscommissies CE	168.415	178.000	58.542	67,1%
Vaststellingscommissies CE	3.434.539	3.148.000	3.090.114	1,8%
Rekentoets	137.448	194.000	192.533	0,8%
Staatsexamens vo	78.219	70.000	101.572	-45,1%
Overige activiteiten	346.513	255.000	303.761	-19,1%
Project DTT	936.154	1.027.000	907.963	11,6%
Project R&D DTT	0	12.000	0	100,0%
Projectmedewerkers vernieuwingen	85.744	0	0	0,0%
Project profielvakken vmbo	407.583	768.000	807.444	-5,1%
Project CAST-BES	168.520		3.144	
Totaal sector voortgezet onderwijs	5.763.136	5.652.000	5.465.073	3,3%
Sector mbo incl. Ntz				
Staatsexamens Ntz	3.254.599	3.847.000	3.151.048	18,1%
Eigen activiteiten Ntz	226.138	204.000	336.680	-65,0%
Centrale examens mbo	608.118	775.000	619.299	20,1%
Project centrale examens mbo	146.461	0	0	0,0%
Project Stex Ntz naar Facet	31.070		470.509	
Pilot CE mbo Engels B2		45.000	1.703	96,22%
Totaal sector mbo incl. Ntz	4.266.386	4.871.000	4.579.241	6,0%
Totaal programmaged	11.051.741	12.085.000	11.732.867	2,9%
Apparaatskosten				
Lumpsum CvTE eigen personeel	2.751.602	3.202.000	3.169.040	1,0%
Lumpsum CvTE inhuur personeel	128.738	144.000	135.495	5,9%
Lumpsum APK materieel	779.716	824.000	845.303	-2,6%
Totaal apparaatskosten	3.660.056	4.170.000	4.149.839	0,5%
Totaal generaal	14.711.797	16.255.000	15.882.706	2,3%

Colofon

Redactie: College voor Toetsen en Examens

Opmaak: en-publique.nl

Foto cover: Marijke Volkers

Druk: Xerox/OBT

Maart 2017

College voor Toetsen en Examens
030 – 28 40 700, info@cvte.nl
Postbus 315, 3500 AH Utrecht

www.cvte.nl